Kaina 10 Pf.

Nr. 50 (1159) Vilnius, 1942 m. gruodžio 5 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*
Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr 3
Telef. per Vilniaus karšką: 29. Darbo val.: 07—12,30; 14—17
(dienomis prieš švestadienius 07—12).
Spaustuvinamas „Švytario" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.

LIETUVIŲ KARIŲ RĖMIMO AKCIJA

Kiekvienas mūsų žvendamas karo metu atlyginę turi daug rūpesčių ir vargų tvarkydami savo asmeninius reikalus. Daug sunkumų sudaro apsirūpinti tinkama pastoge, kuri bei šiltu drabužiu, o ypač žiemą. Tačiau vistiek šiuo metu daugelis tautiečių Tėvynėje gyvena dar pakankamai šiltai apsirengę, raniojo pasiruošę ir ūkiniosios pareigos bei darbas nestato į tiesioginius pavojus. Visai kitaip yra mūsų kariams Rytuose. Jie dažnai naktį žiauriausio šalčio metu per visokias darganas ir pūgas turi atlikti įvairius frontė ir užnugario tarnybų uždavinius. Jiems tada šalta užnovėja negali padėti. Tarnybinės aplinkybės dažnai pareikalauja ir per pūgas, ir per audras, ir per didžiausius šalčius būti reikalingoje vietoje. Tada jų vienintelė apsauga ir užuovėja — šiltas drabužis. Vienintelė pagnoda — spandinčias ir raštyas žodis. Ir jei mes kiekvienas valdžiai persistatysime sau tuos skirtumus, kurie yra tarp mūsų ir ten, Rytuose, esančių ir rusiškos žiemos šalčiuose turinčių pernešti šių vyrų, tai net ir skūdamiesi, kad patys nieko neturime, vistiek surasime ką mes, kas galėtų mūsų vyrų Rytuose tarnyba palengvinti. Ar tai vienokis ar kitokis šiltas drabužis, ar tai kitokia Kalėdų ir Naujųjų Metų proga leidžia dovanėli ar bent nuoširdus žodis bus žiema didėlė moralinė paspirtis.

Nors visų laikų skiriasdavo žmonių, kurie vienokiu ar kitokiu būdu stengdavosi palaikyti ryšius su Rytuose kovojančiais vyrais, viena ar kita proga jnos atsiminėdavo, šiaian tai buvo tik atskiri reikšmiai. Reikalinga, kad karių šauksmas: — nepamirkite mūsų — sukeltų tikrą ašįdį. Vyrai, esantieji Rytuose, turi būti suprasti ir įvertinti. Akcija lėt. tokiam supratimui jau prasidėjo. Štai Šiauliuose tokia rinkiava pravestl, kaip ir pernai. Šmėsi „Tėviškės" redakcija. Kaune ir Vilniaje įsisteigė speciališ komitetai Savisaugos Dalių Kariams ir Transporto Tuštinkiams Remti. Tikėkime, kad rinkiavos rezultatai bus gražūs. Štai, vos paskelbus Vilniaus Komiteto atsišaukimą, J. E. Vilniaus Arkivyskupas ir Ganytojas J. Reinys Heliu 3 poras šiltų kojinių. Vilniaus II Gimnazijos IVa kl. moksleivial laikrašio 30 d. lietuk. „Karo" atlikę traešjai savo siaukotas RM 37,50 siųsti laikraščiui Rytuose esantiems kariams. Toks greitas ir visokeriopas skiriasdavimas tuo kad lietuvių karių ir užfrontės talkininkų rėmimo akcija bus sėkminga. Reikia tik, kad visas pasiektų paskatinimas prie šios akcijos prisidėti, kad vienas kitas jog ir toli nuo Tėvynės esantiejl turi dėlaugsmingai švęsti šventes.

CIS

SUDAUŽYTI 659 SOVIETŲ TANKAI

BERLIN. Savaitė nuo lapkričio 22 iki 28 dienos pasižymėjo Rytuose plataus masto sovietų mėginimais sušvelnintl Stalingradui daroma spandima ir susiderinant laiko atžvilgiu su Vakarų sąjungininkų pereiti į ofenzyvą.

Į pietvakarius ir į šiaurės vakarus nuo Stalingrado buvo panaudotos didelės pėstininkų ir tankų masės. Tikslas buvo perčenpti Donąo upę už Stalingrado puolančiųjų palėrių nugaros. Be atodairos panaudojant žymiai gausesnes palėgas, pavyko įsiveržti į atremiamąsias pozicijas. Bet į šalis, nuo išlaužimo vietos ir pačioje išlaužimo vietoje vokiečiai kariuomenės grupės atsilaikė ir iš dalies perėjo net į priešpuolius. Nors oras buvo nepalankus, bet sausumos kariuomenės veiksmus rėmė vokiečių ir rumunų aviacija. Nuo lapkričio 20 iki 28 dienos buvo sudaužyta 319 sovietų tankų. Per ankstesnės gruntynes svarbiausia kovojantį kariuomenės grupė sutrukdė sovietiškams išplėšti ją išlaužimo vietoje.

Nuo lapkričio 24 dienos priešas savo sunkiausius puolimus išplėtė ir sriti tarp Dono ir Volgos. Vokiečių ir rumunų kariuomenė tuos puolimus čia visai sugniuždino. Taip pat paviliko be pasekmių sovietų mėginimai pastismėti į priekį pačiame Stalingrade. Volga tebelakoma užtverta artilijoms ugniim. Artilerija nuskandino du motorlaivius.

Tuo tarpu priešas savo pastangas tęsė toliau. Kai šaltis sutvirtino kelius, Rytų frontas vėlumiame rudėjo nuo lapkričio 25 dienos priešas labai plačiu frontu perėjo į puolimą.

I pietus nuo Kalinino, o taip pat į pietryčius ir i vakarus nuo Toropeco priešas pastinko tam puolimui svarbiausią laiką. Tas puolimas nebuvo netikėtas. Vokiečių karo aviacija jau senai pastebėjo bolševikų pasirengimus ir juos trukdė. Todėl visi puolimai sugniužo, o mai žemi vietinio pobūdžio išlaužimai buvo tuoj išlygnti. Per tris dienas sovietai netoko 305 tankų. Ir kiti ją nuostolial buvo labai sunkūs. Bet rimi taikiai siautėję ugnim, vokiečių karo lėktuvai priešo užfrontėje daug žė karui skirtus įtaisus ir kariuomenę.

Šitų dviejų svarbiausių lyvkių per paskutinę savaitę Rytuose vokiečiai dėje kiti lyvkiai nublunka. Vakarinėje Kaukazo dalyje lapkričio 23 die na staiga pasikėlė oras ir pasunkino karo veiksmus. Ir prie Tereko jau ciamas ten esančių potvynių trukdymas. Dar šios savaitės pradžioje, sunkinus dvi priešo kariuomenės grupes, vokiečių ir rumunų kariuomenė priešo papildymams siusti kelyje buvo paėmusi priešo vežimų

Supratus, kad toks politinės pranešimą karo pajėgų sunkiajame vis labiau stato į pavojų vokiečių ir italų okupacinės kariuomenės saugumą ir paknsa prancūzų valstybės vadovybės autoritetą, Fiureris ir Duce praėjusią naktį įsakė užimti Toulono tvirtovę, sutrukdyti prancūzų Viduriniųjų jūrų laivyno jo numatytą išplėstinį ir demobilizuoti nepatikimus prancūzų karo pajėgų kontingentus.

Vokiečių ir italų kariuomenė žaibo greitumu įvykdė šį įsakymą, nuslopindama pačioje užuomazgoje kai kur besiliepsnojantį pasipriešinimą anglosaksių sukurstytų elementų (takoje ir per jėgias valandas įvykdė jai pavestą uždavinį.

Toulono miestas ir uostas nuo pat eakstyvų ryto valandų yra tvirtai kaikonai vokiečių ir italų kariuomenės rankose. Prancūzų laivyno dalis, nežūrėdama priešingo prancūzų vyriausybės įsakymo, nuskendino.

Išskaidytų prancūzų kariuomenės junginių demobilizacija tebevykdoma. Ji bus ostnykus palgra.

Lapkričio mėn. nuskandinta 166 laivai

Vyriausiosios Flurerio Štabinės, gruodžio 1 d.

Vyriausioji Kariuomenės Vadovybė pranešė:

Vokiečių jūrų bei oro pajėgos lapkričio mėnesį iš viso nuskandino 166 laivus su 1.033.200 brt.

1942 m. spalio mėn. rezultatai pervirkšyti 22.500 brt. Tokiu būdu, pasiektas lig šiol didžiausias šio karo rezultatas. Iš jų povandeninlai laivai Atlanto vandenyno Šiaurėje bei piečiuose, Šiaurės Ledūrėje, Indijos vandenyne pakraščių vandenyse ir prie prancūzų Šiaurės Afrikos pakraščių nuskandino 149 priešo prekinius bei transporto laivus 955.200 brt., o vokiečių greitieji laivai Šiaurės jūroje ir Kanale nuskandino 8 laivus su 20.000 brt. Aviacijos junginiai nuskandino 9 prekinius laivus su 60.000 brt.

Sunkiai sužalojo taip, kad žymi jų dalis turi būti laikoma žuvusiais, vokiečių povandeninlai laivai 20 laivų, aviacija 72 laivus.

Sunkiausiomis oro bei kovų sąlygomis vokiečių povandeninlai laivai tokiu būdu lapkričio mėnesį lig šiol sužėlėiausią vieno mėnesio rezultatą 18 šių metų spalio mėnesio pervirtžio apie 200.000 brt.

Japonų laivyno laimėjimai

TOKIO. Nuo rugpiūčio 7 dos iki lapkričio 14 dienos japonų karo laivynas prie Salomonų salų nuskandino arba sužalojo 119 priešo karo arba transporto laivų. Daugiau kaip 870 priešo lėktuvų buvo pašauta arba sutriuškinta žemėje.

Per tris mėnesius prie Salomonų salų Japonų buvo pasiekti tokie laimėjimai:

Buvo nuskandinti trys amerikiečių kautynių laivai, vienas laivas buvo sunkiai ir dar du daugiau ar mažiau sužalotl.

buvo nuskandinti keturi amerikiečiur lėktuvnešiai, dar du buvo sunkiai ir du kiti gerokai sužalotl.

buvo nuskandinta 20 amerikiečių kreiseriu, o dar penki buvo sunkiai sužalotl,

buvo nuskandinta 19 naikintųjų, dar septyni t.-vo sunkiai, trys kiti gerokai ir dar trys lengvai sužalotl,

buvo nuskandinti devyni amerikiečių povandeninlai laivai, o vienas buvo sunkiai sužalotas.

vienas minogaudis buvo nuskandintas ir vienas sužalotas,

buvo nuskandinta 17 amerikiečių transporto laivų ir dar šeši buvo sunkiai sužalotl.

Be to, buvo sužalotl dar trys amerikiečių karo laivai, kurių tapatybė nebuvo išaiškinta.

Iš to matyti, kad per 100 dienų vien tik vakarinėje Ramųjų vandenyno dalyje buvo nuskandinti 83 amerikiečių karo ir transporto laivai, dar 23 buvo sunkiai ir 13 lengvai sužalota. Tuo būdu amerikiečiai iš viso neteko 119 karo ir transporto laivų.

BRITAI UŽPUOLĖ REUNIONO SALĄ

VICHY. Lapkričio 28 diena britų karo pajėgos, kurių dalį sudarė Pietų Afrikos kariuomenė, užėmė priešais Madagaskaro salą esančią Reunione salą.

BUENOS AIRES. Bolivijoje pastebimas vis didėjantis nusistatymas prieš žydus, paskutiniais metais atsiskiusius į kraštą. Bolivijos žydai kreipėsi į vyriausybę, prašydami užkirsti kelią antisemitiškiems išsišokimams.

UŽSIENIO NAUJIENOS

— Flureris Prancūzijos valstybės galvai maršalui Petainui, sąryšyje su Toulono tvirtovės okupavimu, pasiuntė raštą, kuriame nurodomas to pasiekimo priežastys bei užtikrinimas norą padėti Prancūzijai suėsgrabinti anglosaksių pagrobtas kolonialines sritis.

— Anglijos ministerio Indijos reikalams sūnus Mr. John Amery, kuris nesutinka su dabartine anglų su sovietais drauguvimo politika, nrie keleta savaičių, per Ispaniją ir Prancūziją atkeliavęs į Berlyną, kalbėjosi su dabar Vokietijoje viešinčiais lietuviais žurnalistais. Jis mano, kad bolševizmas yra didžiausias Europos ir jos kultūros priešas.

— Prancūzijos vietininkas Saigone visų Indokinijos gyventojų vardu specialiu manifestu išreiškė atsidavimą maršalui ir valstybės šefui Petainui.

— Sudarytas naujas Bolivijos ministerinis kabinetas. Naujasis užsienio reikalų ministeris yra Manuel Elio, o krašto apsaugos ministeris — Miguel Candia.

— Prancūzijos karo laivyno ministeris admirolas Abrial paskirtas Prancūzijos jūrų pajėgų vyriausiuoju vadu. Vicedmirolas Le Luc skiriamas admirališto štabo viršininku.

— Romoje atidaryta paroda „Vokiečių žurnalas". Parodą globoja italų švietimo ministeris Pavolini ir Reicho spaudos viršininkas dr. Dietrichas.

— Anglų ir amerikiečių lėktuvai, skriedami į Šiaurės Afriką, perskrido per Portugalijos teritoriją, tuo pažeisdami Portugalijos suverenumą. Portugalija dėl to pareiškė protestą.

— Madride suimta 14 komunistų, kuriems buvo pavesta tvarinių sabotažo veiksmai ir kitos antisovietinės medžiagos, įgabentos iš Prancūzų Maroko.

— Vienas aviacijos zenitinis korpusas nuo Rytų fronto pradžios iki 1943 m. lapkričio 8 d. numušė 1200 priešo lėktuvų.

— 1936 m. lapkričio 25 d. Vokietija ir Japonija pasirašė antikomintemjnį sutartį. Metinės sukaktuvės proga visos antikomintemjnį paktą pasirašiusios valstybės atitinkamai paminėjo. Antikomintemjnį paktą yra pasirašę 14 valstybės.

— Buvęs buvę vadas ir ligametis Pietų Afrikos ministeris pirmininkas generolas James Barry Munnik Tertzogas, sulaukęs 78 m. amžiaus, mirė.

— Tarp Švelcarijos ir Suomijos pasirašyta tikinė sutartis 1943 m.

— Vatikanas, sėdint trikdomu, marokiečių būrys tarp Port Lyantey ir Sidi Yuhios puolė sunkvežimiu vežiavusį amerikiečių kareivių dalį ir beveik visus nušovė. Marokiečiai pasitraukė į krašto gilumą.

— Amerikiečių lėktuvams puolus Haiphongą, japonų vyriausybės suomonė reiškėjas pareiškė, kad jie tuo parodė, kad mėto bombas ne tik į kariniuu tikslus, bet ir į gyvenamuosius, civilinius rajonus ir kapsines.

— Irako ministeriui pirmininkui, einančiam ir karo ministerio pareigas, Nuri el Saidui laikina mobilizacijos vėl buvo atšaukta. Nenoredami klausyti jaskymo, daug studentų pabėgo į tolesnes vietoves dymkuoje.

RITERIO KRYŽIUS DVIEM ŠAUNIEMS POVANDENINIŲ LAIVŲ KOMENDANTAMS.

BERLIN. Pasiūlius vyriausiam karo laivyno vadui didžiajam admirolui Raederiui, Fiureris suteikė Geležinio Kryžiaus Riterio Kryžių kapitonui leitenantui Müellerui ir kapitonui leitenantui Carl Emmermann.

STOCKHOLMAS. Kaip pranešė Reuteris, vienam lėktuvui netoli Skoer. City nukritus ir sudegus, žuvo 20 karo nelaisvės karių.

Mūsų karys žvalgybos Rytuose

VILNIAUS PĖSTINIŲKŲ MOKYKLA

(Tęsinys)

KURSANTŲ MOKYMAS ŽIEMA

Vilniaus pėstininkų karo mokykloje, karinio perengimo srityje, daugiausia dėmesio buvo kreipiama į durtynių kautynes, šaudyką ir taikinę rikiuotę. Durtynių kautynėms buvo skiriama daug laiko. Kursantas buvo pratinamas išmokti veiksmų su durtuvu įvairiose sąlygose ir nugalėti kliūtis. Taip pat buvo mokoma velkti durtuvu turint ant kojų slides. Durtynių mokė pagal naujus metodus. Kai su senąjuoju durtynių metodų bolševikai jau seniai buvo atsisakę. Šaitai žiemai esant ir užsiimindami lauke, lietuviai karšiai su noru mokėsi durtynių ir šioje srityje buvo padarę gan gražią pažangą.

Šaudybai taip pat buvo skiriama nemaža laiko, ypač daug laiko buvo eikvojama taikymui. Mažiau dėmesio buvo kreipiama į nuleidimą ir įpėstinės veikimus. Šaudymas šratais ir sumažintu užtaisu visai nepraktikuodavo. Buvo praktikuojamas šaudymas kovos šviniais iš lėtuvėšių šautuvų ir lėsių kulkosvaidžių. Mokykla turėjo didelį kiekį lietuviškų šovinių, šautuvų ir lėng. kulkosvaidžių, todėl galėjo treniruotųjų naudoti kiek tik norėdama ir atskaitomybės. Mokymo pradžioje rusai labai stidžiai sekdamo lietuvius šaudybos mokymo srityje, bet vėliau liovėsi sekę, matyt, tikėjosi, kad lietuviai turi ką noro slapio šioje srityje. Per visą mokyklos gyvavimo laikotarpį mokykla atliko 3 šaudymo pratimus iš šaudymo, 2 šaudymo pratimus iš leng. kulkosvaidžių ir 1 pratimą iš sunkiųjų kulkosvaidžių. Po pirmojo šaudymo pratimo paaiškėjo, kad mokykla blogai šaudo, tačiau vis dėlto lietuvių batalionas pasiekė geresnių rezultatų negu rusų. Karininkai tuo laiku turėjo atlikti šaudymo pratimus iš pistoletų. Pistoletų šaudyme lietuvai karininkai taip pat geriau pasirodė, negu rusai. Įdomu, kad kursantai ne tik lietuviai, bet ir rusai geriau šaudydavo iš semųjų. Lietuvos karininkeės ginklą, negu iš rusiškų. Rusai kursantai būdavo labai nepatenkinti, jeigu iš „inostrannoj" (svetimės šalies) ginklo pataiko visas kulkas, o iš savo rusiško ginklo negali pataikyti net vienos kulkos. Tuojau klausdavo savo vadus, kurie niekio neatsakydavo.

Rusų vadams buvo nemalonu, kad jų ginklai blogesni ir jie blogiau šaudo už lietuvius, todėl prasdėjo davinius dirbtinai didinti. Lietuviai tat sužinoję pradėjo išmetinėti rusams. Tuomet Sokurov'as visus bendrai išbarė, atliktus pratimus panaikino ir įsakė iš naujo atlikti. Šaudymo pratimus. Šaudymo pratimų kontrolė buvo pavesta „nesamonės lietuvių" mokyme skyriaus viršininkui plk. itn. Lysėj. Lietuviai užsigavo, kadė neišstengdami, tačiau vis viena rusai negalėjo prilygti. Jeigu kartais paviešta rusas arba dalinys sušaudydavo labai gerai, tai tuomet bolševikai nukeldavo didėjį propagandinį triukšmą.

Mokykla buvo gaviusi naujus ruselikus šautuvus, lengvus ir sunk. kulkosvaidžius. Rusų šautuvai labai blogos gamybos, greitai genda ir riūtėja, todėl reikalinga buvo jų pakeisti priešžiemą. Lietuviams, pratusiems turėti gero išdirbinio Mauzer stiebo šautuvus, buvo labai nepatogu. Už nepriišlėjimą dažnai gaudavo barti lietuvių batalionas, ypač 5 kuopa. Kuopos vadui buvo grasinamas net teismu.

Rikiuotės mokymo srityje buvo laikomasi senųjų rusų mokymo metodų. Sokurov'as nubėtos tikrindavo tankinės rikiuotės mokymą. Tikrinimo metu kreipdavo dėmesį į lyjančią ir revoliucinių dainų dainavimą.

Mokyklos tikrinti atvykdavo iš Rygos Pribovo štabo generolai, kurie daugiausia dėmesio kreipdavo į vidaus tvarką ir šaltiką. Kiekvienas turėdavo savą skonį. Atvykęs generolai neklausdavo, ką mokyklą, ir ką išmokusi ir ką daug mokosi, bet dažnai uždavinius ir sakydavo vykdyti (taktikos srityje, pavyzdžiui, „Kuopos arba bataliono gynimasis").

Apie šiemos mokymą Vilniaus pėstininkų mokyklojė retkis pasakyti, kad jis buvo vargingas. Žiema buvo šalta, lėsių teoretinėms pamokoms buvo labai maža. Kovėj per 80% pamokų buvo atliekama lauke. Lauke (net ir didėjų šaltųjų metų) buvo atliekamos ir gyrimė teoretinės pamokos, todėl buvo kojų ir rankų nušalimų. Mokymo priemonių trūko. Mokymo tvarkymas buvo pavestas plk. itn. Lysėj, kuris nėra baigęs jokios mokyklos (net pilietinės, net karinės), todėl neturėjo nei mažiausio supratimo apie organizuotą darbą. Buvo priskaitęs, mėgdavo girtis ir didžiuotis. Neapgalvotais savo pailepimais derydavo daug painiavos ir atsvyrdyjavo vadų iniciatyvą, todėl kursantų mokymas mokyklėje ėjo palaidai, be jokio rimtesnio apmąstymo ir įsigilinimo į dalykę esmę.

SANTYKIAI SU RUSŲ KARO MOKYKLA

Politinis skyrius reikalaudavo sudaryti santykis sociekintyjėms. Sociekintynės ir sudarė pagrindą užmegsti santykius su Rygos karo mokyklia. 1941 m. vasario mėn. [illegible] Rygos karo mokyklos 5 atsamėnų komisija. Komisijos sudėtyje buvo tik vienas lietuvis karininkas-[illegible], o visi kiti rusai. Komisijos kelionės tikslas sudaryti sociekintynėms santykį su Vilniaus pėst. karo mokykla ir pasiinformuoti apie mokymą. Komisijos sudėtyje buvo 1 komisaras ir 2 kursantai. Komisija išbuvo mokykloje 2 dienas, lankėsi kuopose, žiūrėjo užsiėmimų ir treniravosi. Paklausiams apie pratimus bataliouose, plk. Lukin nusakė, kad pirmąją vietą yra užėmęs rusų batalionas su neįžymiu % skirtumu.

(B. d.)

KASTYTIS

ŠALMAS IR KRYŽIUS

Iš kažin kur atklydusi kulka netyčia
Mane kaip vėtra gžuolą pakirto:
Jaučiu — krauju pasruvo man trinyčiai,
Kaip niekada nusilpo mano kūnas tvirtas.

Bėjėgis apkaso purvan parpuoliau,
Pabėriavau giria ieškąs dar karto.
Aplink, kaip liūtai, grūmias savanoriai,
Ir kaukdamos granatos žemę varto...

Iš mano stingstančios jaunos krūtinės
Pro dešinės piršto, prispaustą tvarstį,
Sruvena kraujas, kraujas paskutinis,
Bet aš ramus, ramus ir apsisvarstęs!

Sita auka — tau, žeme numylėta,
Ir šitas kraujas tau — laukams pagirdyt,
Kad broliai plėko vargo nekentėtų,
Palaidoję mane ir mano vargę žirdį.

Neverin aš, kad Tė, ant mano kapo,
Po baltu kryžiumi vargai nakvotų
Ir kaip juodi varnai puly prie tako
Man kapuose ramybės nebeduotų.

Tegu iš jūs krūtinių džiaugsmas išsilieja
(Neveltui žemę mes krauju pagirdėm!)
Sitais laukais, dirvonais, gatvėm ir alėjom,
Tegu pajunta laimę visos žirdys!

Rašo ats. plk. ltn. K. Ališauskas

POETAS IR KARYS / (40 m. nuo J.A. Vištaliaus-Višteliaucko mirties)

Daug kas žino ir moka puikų eilėraštį — dainą:

Op! Op! Kas ten, Nemunėlii!
Ar tu mane bijai?
Ar tik tykų vandenėlį
Pliūkindamas, sau plauki?
Ar tu mano dvasios girdi
Graudulingą ranką
Ir jauti, kaip skaudžiai širdi
Krūtinėj man skauda
Iš didžiausio nuliūdimo
Ir sunkaus žaizdos.
Dėl tėviškės sunykimo
Garbės ir didybės? ir t. t.

Bet retas kas žino, kieno jis parašytas. O jo autorius yra Jonas Andrius Višteliaus-Višteliauckas, kurio asmuo yra reikšmingas lietuvių tautinio atgijimo sąjūdžiui, ypač — laikraščiui „Aušrai" ir aušrininkams.

Višteliaus-Višteliauckas gyvenimas yra vertas romaniešto plunksnos. Jis be galo įdomus, įvairus ir romantiškas. Išeitų puiki knyga apie poetą ir karį.

Iš prigimties būdamas neramaus būdo, vis kažko ieškančio, nepasitenkinančio turimu, Višteliaus-Višteliauckas anksti pradėjo klajoklio gyvenimą. Mokytis aukštesnėj mokslo, nes tėvai vos tris margus žemės teturėjo (Kluoniškių km., Zapyškio apylinkėje). Tačiau Višteliaus per savo ilgesnį judėjimą iš vienos vietos išsiprašė klebonėją. Tuo metu klebonija provincijoje buvo vienintelis kultūros židinys. Čia premoko skaityti ir rašyti. Tai dar labiau sužadino jo troškimą mokytis. Besvajodamas apie aukštesnius mokslus, Višteliaus visokiais būdais ir visur sešėjęs lėšų laitinių.

Jeigu kartais paviešta rusas arba dalinys sušaudydavo labai gerai, tai tuomet bolševikai nukeldavo didėjį propagandinį triukšmą.

Mokykla buvo gaviusi naujus ruselikus šautuvus, lengvus ir sunk. kulkosvaidžius. Rusų šautuvai labai blogos gamybos, greitai genda ir riūtėja, todėl reikalinga buvo jų pakeisti priešžiemą. Lietuviams, pratusiems turėti gero išdirbinio Mauzer stiebo šautuvus, buvo labai nepatogu. Už nepriišlėjimą dažnai gaudavo barti lietuvių batalionas, ypač 5 kuopa. Kuopos vadui buvo grasinamas net teismu.

Rikiuotės mokymo srityje buvo laikomasi senųjų rusų mokymo metodų. Sokurov'as nubėtos tikrindavo tankinės rikiuotės mokymą. Tikrinimo metu kreipdavo dėmesį į lyjančią ir revoliucinių dainų dainavimą.

Mokyklos tikrinti atvykdavo iš Rygos Pribovo štabo generolai, kurie daugiausia dėmesio kreipdavo į vidaus tvarką ir šaltiką. Kiekvienas turėdavo savą skonį. Atvykęs generolai neklausdavo, ką mokyklą, ir ką išmokusi ir ką daug mokosi, bet dažnai uždavinius ir sakydavo vykdyti (taktikos srityje, pavyzdžiui, „Kuopos arba bataliono gynimasis").

Apie šiemos mokymą Vilniaus pėstininkų mokyklojė retkis pasakyti, kad jis buvo vargingas. Žiema buvo šalta, lėsių teoretinėms pamokoms buvo labai maža. Kovėj per 80% pamokų buvo atliekama lauke. Lauke (net ir didėjų šaltųjų metų) buvo atliekamos ir gyrimė teoretinės pamokos, todėl buvo kojų ir rankų nušalimų. Mokymo priemonių trūko. Mokymo tvarkymas buvo pavestas plk. itn. Lysėj, kuris nėra baigęs jokios mokyklos (net pilietinės, net karinės), todėl neturėjo nei mažiausio supratimo apie organizuotą darbą. Buvo priskaitęs, mėgdavo girtis ir didžiuotis. Neapgalvotais savo pailepimais derydavo daug painiavos ir atsvyrdyjavo vadų iniciatyvą, todėl kursantų mokymas mokyklėje ėjo palaidai, be jokio rimtesnio apmąstymo ir įsigilinimo į dalykę esmę.

SANTYKIAI SU RUSŲ KARO MOKYKLA

Politinis skyrius reikalaudavo sudaryti santykis sociekintyjėms. Sociekintynės ir sudarė pagrindą užmegsti santykius su Rygos karo mokykla. 1941 m. vasario mėn. [illegible] Rygos karo mokyklos 5 atsamėnų komisija. Komisijos sudėtyje buvo tik vienas lietuvis karininkas-[illegible], o visi kiti rusai. Komisijos kelionės tikslas sudaryti sociekintynėms santykį su Vilniaus pėst. karo mokykla ir pasiinformuoti apie mokymą. Komisijos sudėtyje buvo 1 komisaras ir 2 kursantai. Komisija išbuvo mokykloje 2 dienas, lankėsi kuopose, žiūrėjo užsiėmimų ir treniravosi. Paklausiams apie pratimus bataliouose, plk. Lukin nusakė, kad pirmąją vietą yra užėmęs rusų batalionas su neįžymiu % skirtumu.

Bataliono mėn. 1 Rygą išvyko Vilniaus karo mokyklos komisija ir vizituoti Rygos karo mokyklos. Komisijai pirmininkavo plk. Lukin. Šios komisijos sudėtyje dalyvavo vienas lietuvis karininkas, 5 kuopos vadas gen. m. ltn. kpt. Valiulis. Komisija išbuvo Rygoje 3 dienas. Grįžus komisijai buvo sušauktas karininkų ir kominėrų tarnybinis susirinkimas. Plk. Lukin padarė pranešimą apie karinį Rygos mokyklos paruošimą. Po plk. Lukin'o kalbėjo vienas komisarų, buvęs Rygoje, ir sutešė žinių apie politinį mokyklos paruošimą. Plk. Lukin grįžę Rygos karo mokyklą nurodydamas, kad: Rygos karo mokyklose kursantai dreummingesni, geriau šaudo ir rikiuotėje geresni vietų Sąjungoje priimta šablona. Redagavo politinis skyrius. Sutarti pastraipius komisija išvyo | Ryga. Balandžio mėn. 1 Rygą išvyko Vilniaus karo mokyklos komisija ir vizituoti Rygos karo mokyklos. Komisijai pirmininkavo plk. Lukin. Šios komisijos sudėtyje dalyvavo vienas lietuvis karininkas, 5 kuopos vadas gen. m. kpt. Valiulis. Komisija išbuvo Rygoje 3 dienas. Grįžus komisijai buvo sušauktas karininkų ir kominėrų tarnybinis susirinkimas. Plk. Lukin padarė pranešimą apie karinį Rygos mokyklos paruošimą. Po plk. Lukin'o kalbėjo vienas komisarų, buvęs Rygoje, ir sutešė žinių apie politinį mokyklos paruošimą. Plk. Lukin grįžę Rygos karo mokyklą nurodydamas, kad: Rygos karo mokyklose kursantai dreummingesni, geriau šaudo ir rikiuotėje ge-

IR TOLIAU REMKIME SAVO KARIUS

Buvusios Vilniaus Apygardos Sąjungos Dalinių batalionų esančių už Lietuvos ribų, o taip pat ir Tėvynėje, kuliūtinės veikalai buvo atsiųsti gamtai per 1942 metus, kiek karo sąlygos bei medžiaginiai ištekliai leidžia, tenkinti ir tuo būdu prasikaidrinti menkas karių poilsio valandėles bei atšpirnti ryšius su Tėvynė. Pirmiausia čia tenka apsistoti ties spausdintu žodžiu — knygų ir periodine spauda. Knygų gausiai pasaukojo visuomenė per surengtą jų lietuvių kariams ir Rytų Lietuvos esančiams vaiš. Iš vajaus komiteto Vilniaus srities Savisaugos Dalinians buvo gauta 1500 tomų. Atrinkus kai kurias iš to skaičiaus netinkamas bei mažesnės knygas, 1100 knygų buvo pasiųsta įvairiems Vilniaus Savisaugos Dalinių batalionams, esantiems už Tėvynės ribų. Paskiri aukotojai įteikė betarpiai kariniams bei Vilniaus Savisaugos Dalių daugumoje irgi buvo pasiųstos Rytuose esantiems kariams ir dabar dar, kiek leidžia ribotos siuntimo sąlygos, siunčiamos mūsų vyrams. Batalionams, esantiems Tėvynėje, sudarytos iš buvusios Lietuvos karuomenės pulkų bibliotekų likučių, o taip pat iš aukojamų knygų, mažesnės bei didesnės kilnojamos bibliotėkėles. Jose yra per 600 knygų. Batalionams tėk esantiems Rytuose, tiek čia Tėvynėje, yra išrašyta visi Lietuvoje išeinantieji laikraščiai bei žurnalai ir tokiame kiekyje, jog kiekvienas dalinys jų gauna tiek, kiek yra — 2—3 egz. tekstu vienas egz. Čia taip pat tenka priminti, kad daugumas laikraščių redakcijų tam tikrą egz. skaičių tiesioginiai siunčiamą mūsų vyrams, esantiems Rytuose, nemokamai.

Suprantama, kad kariui, esančiam toli nuo Tėvynės, labai mažai ir dėlaugi gauti ne tik asmeninę knygą, bet taip pat ir naujai išeinančias. Buvo padaryta atitinkamų žygių Valstybinėje Knygų Rūmų išeinančių knygų pirkimo reikalu. Tuo būdu ateityje Rytuose esantieji vyrai gaus taip pat ir naujai išeinančias. Studijų Biuro leidžiamo „Lietuvių Archyvo", kuris kariuose turi labai didelį pasisekimą, buvo nupirkta 640 egz., kurių 150 egz. išdalyta Tėvynėje esantiems dalinių batalionams ir Rytų Lietuvai.

Su malonumu tenka paminėti ir kitas mūsų tautiečių smulkias dovanėles, skirtas kariams, kovojantiems Rytuose, kaip tai laikkamis ir kitas, vokos, patefono plokštelės ir pen.

Didžiausia kliūtis, dėl kurios dovanėlės nepasiekė karius pastekia pavėluotai, ar teisingiau sakant, negreitai, tai, ar pašiuntimo sunkumai. Feldpostais galima siųsti tiktai labai ribotas svorio o daugumoje tenka naudotis karių, atvykusių iš Rytų atostogų, pasiaugomis. Keleta karių buvo komandiruoti į Rytus žmonės, nuvešti mūsų kariams knygų, radiomosios medžiagos.

Taip bendrais bruožais atrodo kultūrinių reikalų per 1942 metus Inspekcija Vilniaus Savisaugos Dalių batalionais rūpinasi prie Rytų Karininko Štabo Kaune esantis švietimo karininkas.

Pastėti mūsų vyrams, esantiems Rytuose, tenkinti ne tik kultūrinius reikalus, bet ir medžiaginius atėina talkon laikraščių redakcijos (pvz. „Tėviškės", paskelbus šitų drabužių rinkliavą) ir įvairūs komitetai. Jiems viešems reikiamo nuoširdžiai padėkos žodis. Ta pačia proga tenka patikinti geros valios tautiečius, kad auka lietuviui—kariui, ar ji bus įteikta tiesioginiai, ar per tam tikrą komitetą, ji vistiek pasieks savo tikslą, — o kai kitriais atvejais net ir greičiau, nes tiek Vilniuje esantis švietimo karininkas, tiek Kaune turi ribotą dėlą to jėga ir sveikatą, o vienos vietos didesniam aukų kiekiui, neįstengtų jas techniškai sudorotti.

Viena tiktai, kad kiekviena tikras lietuvis-A. artėjant Kalėdų šventėms, turėtų įsidėmėti: vienokiu ar kitokiu būdu pradžiugintų lietuvį kari, kovojantį toli Rytuose, ir tokiu būdu parodyti, kad jo vargas, pastangos Tėvynėje yra suprantamos ir branginamos.

Aš.

METINIŲ SUKAKTUVIŲ ŽYGIS

Išaušo gražus saulėtas rytas, kuris mums priminė, kad tą sukaktuvinė lyginė vienerė metai, kai mūsų batalionas paliko branginą tėviškėlę ir išvyko kovai į Rytus prieš mūsų tautos ir visos Europos slauba — bolševizmą.

Prisimenu tą vakarą, kada senu karininku juozapavičiaus prospektu einant besiklaidžiančio saulės auksinėsi spindulai sugaudė mūsų b-no savanorius, išvažiuojančius iš mylimos Tėvynės.

Karial vaiiavo užsidęsę su šiupu, karšta Tėvynės meile ir neapykanta bei karšta priešams, nes jų kiekvienas gerai žinojo, kokią didelę skriauda padarė mūsų branginai Tėvynei kruvinieji bolševikai. Mūsų karial išvažiavo drauge su voleičių karšiais ir suskambėjo daina, — „Pirmyn i kovą", ligai skambėjo dainos žodžiai, kol perėjo į oliinaivimo akordus, kol visa apgaubė nakties skraistė, pro kurios kraštą žilindo mėnulio veidas ir viu nudaže savo varsomis.

Dar kažkur sulojo, ly kažką atsimines, bet— sugirgždėjo paliekusi šulinio sviria tis viu nutilo, bovo tik girdėti autobuso motoro monotoniškas ūžimas.

* * *

Štai ir garsioji bolševikų „rojaus" žaliu žiežiai plotai dirvonuoja, kur ne kur išmėtytos, nuplyšusios stogais, sprzriuvusios ir samanomis apsaustos, kolchozininkų lūšnos, pro kurių mažyčius langelius balilai kaitioja galvas purvini Stalino launuoliu veidai.

Vieni vargam, skurdas ir priespaudas, apie ka bylojo ne tik išbadėjusi kolchozininkų gilai išdubusios akys, nuplyšę drabužiai, bet ne ir priešinamasi darbo traukai, suly- susios karvytės, vos bepaėnią arkl- liai, pusiaukinėę ligasnukės, klaušės ir net medžiai, kurlems, atrodo, camas nepavėsė nuo saulės ir vandens, net oro. Ir tie kažkaip apskurę, apdžiūvę, apnuožytom šakom ir viza savo lėvaizda rodo nenora buloti ir lauk'a, kas bus toliau, kas bus rytoj.

Žodžiu, bolševikų „rojų" paterkinta auga ir bujoja tik social priešgėrsui rusų liaudies kraujo žydų ir enkavedistų sauja, kurie savo žydiškais nurvinai bataės tiek sutrypė ir paverė rusų vargo žmogų, kad jam neįstelt bus temta atgauti laisvo žmogaus padėtį ir pastikėjimą savimi.

Jau metai laiko, kai mūsų batalionas auksčiau minėtame sovietų „rojuje" vykęs ir drauge su savęs voleičių karšiu petys į petį kovoja su Stalino pakaliku gaujom ir plėšikų bandomis, kurios kaip ir mes plėšė savo tėvus brolius rusus, atima jų paskutinį duonos kąsnį ir galsrs nuklėčia savo tėvu ir brolius tėlinas. Tos mažo žilio, ir net trukdo susiskėimo kelius, užpuldėnėja paskiras mašinas ir žlauriauši- būdu žudo lietuvių ir voleičių karius.

Viena tokių, per 500 žmonių bandė, išsivirtinusią Rytuose, N ralone, mėsuotoje ir pelkėtoje vietoje, varydami kažkokiu „kolchozo ūkėdės" Kolės, ir bovo duotas mūsų batallonui uždevimys sunaikinti.

Jau trečia diena, kai mūsų batalionas žygyje. Bet nei vieno kario vieje nematyti nuovargio. Atvirkščiai, iš akių spindi drasa, pasiryžimas ir valia. Ypač šią dieną kažkaip sunkiai nuskaidrinti savanorių veidai, neatsižvelgiant į tai, kad aplink tratos kulkosvaidžiai, lekia kaukdamos šnip šlovėdrosos, nogalėtosios tykoja ja mirtis. Bet lietuvio savanorio tai nebaugina nes jis tau šimta kartu, kovodamas Rytuose, drasiai žiūrėjo mirčiai i akis. Prisimenu nieko sau tai ir negalėjo. Slandien iš visų krūtinių tryšės dėžuagsmas, nes šiandien švenčiame metines sukaktuves Rytuose.

* * *

Banditų gaujos atidengia smarką ugnį ir paskėlžia keletą minų. Jau kaulėjamonės ir pasiryžę ginti savo kaunasi su priešu. Slam žygiui vadovaves slunčia vieną kuopą ugnies sustiprinimui. Vos tik kuopai lėnžus i kolchozą V., pasirodo iš kiės vieno namo lango ir kampo šautuvu ir pistoletų ugnis. Mūsų vyrai greit rankinėmis granatomis nutilo ugnies taisitinius ir išvarėja i kolchozą, kur draugiu puolimu, drauge su voleičių kariais, nukloja bolševikų - banditų lavonais laukus.

Tuo tarpu bolševikai - banditų belaisvių ir grobio varymas i stovyklą. Tarp sugautųjų belaisvių buvo keletas ir maskvėlių, mayt, vietos kolchozo, kurie slėpėsi nuo valstiečių paslėkėjų, buvo ir Lietuvoje „vandravojės". Antras egzemplioriu ėrigi gana išdomus buvo, tai „galiestinės" sesės", kurė ėjo iš saulėrinio paketo neosupėlo numesti.

Ši diena, palyginti su mūsų nežymiais nuostolniais, ypač mums buvo ir liūdna gal dėl to, kad šventėme savo metines. Padarėme priešams žymių nuostolių vien tik nuotais 150: pašėmėme 11 kolchozų ir dėdėj kiekį grobio — sprogstamos medžiagos, vežimų ir kt. Didele drasa ir pasiaukojimą parodė ir voleičių ir mūsų sanitarinės personos, kurie savo nuosėrdžiu pasiaukojimu sužeistiesiems tikrai nuspėnė nazarbos.

Tos dienos visa nurimo, užėmė lietuvių ir voleičių karial paskirtas patalpas ir tik dabar mūsų vyrai atsimėnė, kad ir visa diena nieko neėsė ir nesėrėbė nė lašo. Tos prasėdėjo čigonišku būdu ruošimas valgėnės: sužėlpo aplink visą kolchozą uzmėlės ir pradėjo čirškinti, kas kėlė kulšį, kas ėmė ėsėnės ir vėlios, kas anties pagurkli, tai vis gėrės šį banditų ir lei dar pridėjo atmušto bandymo išsikelti Barselonos kosta vėl ėrtėo žiurė i saulėsnė.

PIRATIŠKAS ŽYGIS

1704 m. liepos 17 d. prie Ceutos admirolo laive „Real Catalina" buvo atliktas iširoinis karinis pasitarimas, kuris metė mėrta ėrtėjėjėm žėrėjėm ėrtėrtinė, pusiau sugriuvusi ir vos ginama Gibraltara. Senam Don Diego Salinas, kuris vadovavo viršininkėm, kėlė klausimą, ar Kavoliaus III Lisabonoje pasiraštas raštas, užtikrinantis miestui visas telsines laisves ir reikalaujantis pasidnoti Austrijos pretendėntui, Ispanijos karaliui Karoliui III, kėlė ėmė atmetė. Tada, rugpiūčio 4 d. sekmadienio rytą, beveik pradėtas tvirtovės apšaudymas, kuria gynė Ispanijos gubernatorė pilietė, Tristėmas karo laivų, vadovaujant „Tigrui", „Yarmouth", ir „Hampton Court", šiėdio 15000 patrankinių sviedinių.

Sausėkinus vėjėm ėsėnės ir žvėjėnės, ispanai išsprogdino parako bokšta tuo momentu, kai angliai, kapitono Wishoto vadovaujami, kėlė prie nauojėb molo. Tai puolėntiems kainojo beveik 300 vyrų žuvusiais. Landgrafas Hessen pasirėpino. Tad narsiems vyrėjėm ispanams kapitulavus, bėtu užtikrintos garbingos sąlygos. Karininkams ir karėviams buvo palikti ginklai, bunės ir atsiskaitė. Ispanijos karėjėm ėsėnės ir net buvo leista ėsėnės simboliškai paslėmti savo artilerija. Išsigėnėnant tris patrankas ir po 12 sviedinių kiekvienam.

Tačiau, kai po kapitulacijos pasirašymo, landgrafas Hessen iškėlė Austrijos dinastijos vėliava ir karėjėm paskėlė Karoli III, admirolas Rooke, visų nustebimui, iašė nuimėj vėliava, kurios vietėn buvo iškėlta angių Rooke pareiškė, kad jis karaliaus Onos vardu užima tvirtovė. 1713 m. Utrechto sutarties dėmtas atrapsnis galutinai patvirtino šią piratišką žygį kurio Anglija mas. Kiek aitinka tiesai ispaniškoji tėzė, kad Gibraltaras moderniame karo netekęs reikšmės, kiekvienas gal supranti, ėsė gerai užėtirės i sąsiaurio situacija šiais laikais. Kai dangiau kaip prieš metus paskutinė karta stovėjom prie saulėto Algeciro molo, viė žėmėlapė jūsų jūnkos pavėšiaus viešpatavo Viduržemio vasaros nakties tyla. Ramybę tik retkarčiais sudrumsdavo uolu sprogdinimo trenkesnis. Slandien beveik be pallovos oras virpa nuo naujų bandomų baterių šūvių, nuo lėktuvų, kurie sukta ratus virš sąsiaurio ir nuo dinamito sprogimų aplinkinėse uolų flėtuose, atsreiptuose i Ispanijos slėnę. Ten daroma vieta aerodromui. Ilanka, kuri seniau buvo perpildyta tuzinais sunėlėj prikrautų laivų, dabar beveik tuščia.

Darbininkai Ilą La Lienė pasakėja, kad hidroplanų aerodromas, kuriam žėmėjamės naujas kilimas i Algeciro ilanką, statomas pagreitintu tempu, nes transporto lėktuvai, esantys pakėlui i Egėptą, neturi pasiankamai vietos. Taip pat didėlė dalis angių aviacijos vienetų, kėi ėlėi buvusių Maltoje, bus perkėlta i Gibraltarą.

Jėrų kelio per Viduržėmio jūrą uždarymas ir Maltos. Izoliavimas išsaukė procesą, kurio jau ilgesni laika yra pastebėmas Gibraltare: nesėkmės ir nuostolių sėrija ėsėnės ir vėnės i ora. Kad tai jūrų laivyno bazė nėra sveika — yra aiku. Piėto ankštumas ir žėmės trūkumas virė vėlo, nulėidėmė Gibraltare visada versdavo drasiu bandymu. Tuo tarpu dabar daromas bandymas iš nėtinkamo obėleto, sėkmėngo ėsėnės, ėsėnės ir vėnės. Tiesa, iš angių pusės daroma viskas, kad su karo technikos naujėnybėmis būtų galima išlaikyti bėndrą žingsnį. Bet dėmtas Tralfalgare dėmė Gibraltaro uola yra nito atsupta Empire simbolis.

Pro multinės grotas La Linea žėgėlima kėlės vėnės i Ispanijos ir Gibraltaro bunkerius ir priėštankines kilėtis, supančias neitralią zoną. Netaupoma nei kulkosvaidžių liėdų trėngimams Stovint prietaisė uolu, kur tokiame ankštame plote, vienas kitam kėudydami, sugrūsti gynimosi galimėmai, staiga kyla ispūdis apie palyginti mažą reikšmė karėto obėleto, neistengiančio sekti karinės technikos, kuri per tris savaites ties Sevastopoliu sunaikino tūkstančius bunkerių ir pasaulį stėbėlavusią, kėlė visų pusių tvirthuma, kad šitas žėnojimas, nesvetimas ir Gibraltaro gyėnėjams, per ilėsnį laika suardys ėsėnės ir vėnės.

Kai Empire Viduržėmio grandinė trūko, Gibraltaras virto snardytos sistemos atskiru nariu. Po bevik trijų metų vyėnimo tvirtovėje, privėratino tėk kariams, tėk civiliėnams, vis dangiau pastebėma tam tikra kalėimo psichozė, kurė miėste ir ėsėnės veda prie tėkės ir virtėsėliaivimo ėkscesų ir kitų perdėdėlės dvasinio tėmpimo išsiverėimu.

Pėikai, karo bradėjė sudaro įgėlia, kuriai pastėbėmas prasėdėkėm zyvėnime uolose ėsėsėmė nerval, jau senai pakeisti naujais dalėsiais. Jausmas, kad stovima neėlėkėnės ir pėlėn, kuris vėrė paskėbėlės metais nuolatos neėgėlbėtinai smunko, grauzia gynėjus.

Tuo bėdo šiapėu stebėtėjai prėėjėm ėsėnės kad rėmta atvėju, kai laivai apėis uosta, Gibraltaras iš laivyno atramos tėko pavirs punktu, kuri išlaikyti reikės rėzikėngi ir ėsėnės ėsėnėjėm. Panašiai tvėrėjai buvo didėjo argulimo metu antrojė atsuoniėlėkėjo amžiaus pėlėn, kai Rodney ir Howe vėdėjėm rėsė iš Ispanėjėjės ėsėpėdėčiės tėkslu aprėpėti tvirtovė. Jei jau 1890 metais Charles Dilke savo knygoje „Problems of Great Britain" rėmė vėnės, kad greitųjų laivų ir tėi šaudančiųjų pabėkų laikės Gibraltaras nustėjo didėsios savo reikšmės ir kad ėsėnės dabar neapsėgėlėjė tvėrtės šiais laikais tyrėjų progresinė tos vėrtės sumažėlimą.

H. BARTH
Vertė L. e. a.

(Das Reich)

M. GRIGONIS

RUDENĮ

Paauksuotas klevo lapas,
Rezeta nuvytus.
Sesė, ilgesiu patapus,
Žvalgosi i Rytus.

Rytuose bala bekraštė,
Bunkeris purvyne.
Mintys veržiasi nunešti
Žvilgsnį i tėvynę.

Obuolisai nubiro sodo,
Vėjui smarkiai supant.
Sesė kaunėj tėrdį rodo,
Siunčia ženklą lėpu.

Šėvis vyksta priešo skinti,
Išsiurbia priešė,
O tarp mūšio kario mintys
Sesės būsė viėšė.

Ei, sugrįžk, berneli mano,
Zygdarbį padaręs!
Tavyje tegu gyvena,
Sesė, meilė kariui!

atėmė iš Ispanijos nuosavybė tokiu metu, kai abi valstybės net nebuvo taxo stovėjė. Tos būdu Kromvelio svajonė, apie kurią jis 1656 m. prasitarė (kad šėi langvi fregatai Gibraltare Anglijai daugiau reikšių, kaip visa eskadra kur nors kitur) išsipildė.

Tai yra vienas keisčiausių istoriniu įvykių, kada vokiečių kunigaikštis, taranauėnis Habsburgų sosto pėėdinams, įvykdė žygį Anglijos naudai. Tada pačiais metais landgrafas Hessen dar karta išgelėbėjo Gibraltarą Anglijai, kai 500 ispanų puolė jį antra karta. Vėdami plėmens Gusenės, 300 hesėnų, ėsėdėdėmi ryytiniais šaitais jie prasiverė iėl uolos viršūnės. Ir po Utrechto taikos per visą aštuonioliką šimtmėtį ispanai dar ne kartą mėgėjo pakėlėti Gibraltaro likimą. I tų mėginimų skaičių ėsėna 1737 m. penkius mėnesius trukusėjė ėsėpėdėjė ir didysis apšaudėmas 1779 m. Po pėsėkėlės didžiojo apgulimo Anglijos Gibraltarui nėkėas daugiau tiesioginėj negrasė. Gibraltaro reikšmė kilo dėna iš dėnos. Didėlė karėnės ėsėnės jis ėgėlo 1805 m. Trafalgaro mūšio metu ir didžiausios pasaulinės — politinės reikšmės — 1859 metais, atidarius Sitsco kanalą.

KRITIMAS

Tačiau tais pačiais laikais vyksta reikšėinial, rodantys lėta jo reikšmės kritėma. Tie reikšėinial yra: sunkėsėsės ir toli šaudančios artilėrijos išradėmės ir kitų užėvinkystės gėlas ir naujausiais laikais, aviacijos iškilėmas. Jau besibaigiant devynioliktam šimtmėčiui Anglijoj atsirada nuomonė, Gibraltaras atėdėsės arba iškėistė jį i Ceuta, Tačiau toki balsai, kaip kapitono Warren ir generėlo Grey, skėlbė Gibraltara esanti neatnaudojamą ir tik atsėtė. Liberėiškoji prezėdėnto Sagasta Ispanija vis tik juos palaikė, rėmtais ir tuo reikalu mėgino daryti Londone žėgėu, kad tėrės, ėsėnės ir Gibraltaro mėstė. Simtmėčiui pasibaigus Anglija tėek toli nuėjo, kad per savo pasiuntėnį Madride pareikėlavo demėlitarėuoti ispanų sakėtumas ėsėnės ėrėlanką. Neitralėosios zonos ėsėėgėmas, kuri anksčiau buvo ispanėjėlė pat yra naudingas tik Anglėjai. 1905 m. Landsdowne padarė Maskvėno vyriausybei drasiausią pasiūlymą: abėem pusėėm garantuoti Anglijos ir Ispanijos nuosavybės Viduržėmio jūrėje. — Siūlymas garantuoti Gibraltarą už tai, kad bus patėkrintas Gibraltaras, Ispanijos buvo atmestas.

Ostatėnis kėėrė mėn Ispanija darė naują žygėų Paryžiuė ir Londone, tačiau tada buvo nuspręsta, kad jė esanti per silpna tokios strategėnės svarbos taškų šėlaėtyti. Atvirkščiai, Vokietėja per savo pasiuntėnį Madride ėsė tada pareiškė, kad jė visai sveikėntų Gibraltaro grėžėma ispanėjai.

BE VERTĖS?

Nuo Napoleono laiku, kuris Švėdėnos saloj būdamas Gibraltara paėmė ir nėkėmė neapkėntė Ispanėjos ėšėdėmė, nė vėnė ispėnė karėtė neėrėo sąjungėnės taėtėnės protestų prieš anglus. Valstybės vyrai, mokslėnės kalėnonėkai ir dvasėnėnės vadėno lai ėspėnės ėr ėspėnės ėr ėspėnės tautos žėrdyje, dėme valstybės herbe. Tautėnis tarėjas Tovar rašė apie kėėą, uždėta ant Ispanijos gerkėės. Buvo net monėstų, kai turėtų patriėtai silėė vyriausybė millėonus, kuriais atpirktų tvirtovė. Tačiau šėons ir kitus projektus, kaip ir dažnai stėstėmus ėmėsės su Gibraltaro reėkėa laėkytėi negalėmus, fantastėnėus. Šėandien Ispanėjai nesvarbu mažė, o nevaržomas sąsiaurio valdymas. Kiek aėtėnka tiesai ispaniškėjė tėzė, kad Gibraltaras moderniame karė netekęs reėkėmės, kiekvienas gal supranti, ėsė gerai užėtirės i sąsiaurio situacėją šiais laikais. Kai dangiau kaip prieš metus paskutėnė karta stovėjom prie saulėto Algeciro molo, viė žėmėlapė jūsų jūnkos pavėšiaus viešpatavo Viduržėmio vasaros nakties tyla. Ramybę tik retkarčiais sudrumsdavo uolu sprogdinimo trenkesnis. Šėandien beveik be pallovos oras virpa nuo naujų bandomų baterių šūvių, nuo lėktuvų, kurie sukta ratus virš sąsiaurio ir nuo dinamito sprogimų aplinkinėse uolų flėtuose, atsreiptuose i Ispanijos slėnę. Ten daroma vieta aerodromui. Ilanka, kuri seniau buvo perpildyta tuzinais sunėlėj prikrautų laivų, dabar beveik tuščia.

Darbininkai Ilą La Lienė pasakėja, kad hidroplanų aerodromas, kuriam žėmėjamės naujas kilimas i Algeciro ilanką, statomas pagreitintu tempu, nes transporto lėktuvai, esantys pakėlui i Egėptą, neturi pasiankamai vietos. Taip pat didėlė dalis angių aviacijos vienetų, kėi ėlėi buvusių Maltoje, bus perkėlta i Gibraltarą.

Jėrų kelio per Viduržėmio jūrą uždarymas ir Maltos. Izoliavimas išsaukė procesą, kurio jau ilgesni laika yra pastebėmas Gibraltare: nesėkmės ir nuostolių sėrija ėsėnės ir vėnės i ora. Kad tai jūrų laivyno bazė nėra sveika — yra aiku. Piėto ankštumas ir žėmės trūkumas virė vėlo, nulėidėmė Gibraltare visada versdavo drasiu bandymu. Tuo tarpu dabar daromas bandymas iš nėtinkamo obėleto, sėkmėngo ėsėnės, ėsėnės ir vėnės. Tiesa, iš angių pusės daroma viskas, kad su karo technikos naujėnybėmis būtų galima išlaikyti bėndrą žingsnį. Bet dėmtas Trafalgare dėmė Gibraltaro uola yra nito atsupta Empire simbolis.

Pro multinės grotas La Linea žėgėlima kėlės vėnės i Ispanijos ir Gibraltaro bunkerius ir priėštankines kilėtis, supančias neitralią zoną. Netaupoma nei kulkosvaidžių liėdų trėngimams Stovint prietaisė uolu, kur tokiame ankštame plote, vienas kitam kėudydami, sugrūsti gynimosi galėmėmai, staiga kyla ispūdis apie palyginti mažą reikšmė karėto obėleto, neistengiančio sekti karinės technikos, kuri per tris savaites ties Sevastopoliu sunaikino tūkstančius bunkerių ir pasaulį stėbėlavusią, kėlė visų pusių tvirthuma, kad šitas žėnojimas, nesvetimas ir Gibraltaro gyėnėjams, per ilėsnį laika suardys ėsėnės ir vėnės.

Kai Empire Viduržėmio grandinė trūko, Gibraltaras virto snardytos sistemos atskiru nariu. Po bevik trijų metų vyėnimo tvirtovėje, privėratino tėk kariams, tėk civiliėnams, vis dangiau pastebėma tam tikra kalėimo psichozė, kurė miėste ir ėsėnės veda prie tėkės ir virtėsėliaivimo ėkscesų ir kitų perdėdėlės dvasinio tėmpimo išsiverėimu.

Pėikai, karo bradėjė sudaro įgėlia, kuriai pastėbėmas prasėdėkėm zyvėnime uolose ėsėsėmė nerval, jau senai pakeisti naujais dalėsiais. Jausmas, kad stovima neėlėkėnės ėr pėlėn, kuris vėrė paskėbėlės metais nuolatos neėgėlbėtinai smunko, grauzia gynėjus.

Tuo bėdo šiapėu stebėtėjai prėėjėm ėsėnės kad rėmta atvėju, kai laivai apėis uosta, Gibraltaras iš laivyno atramos tėko pavirs punktu, kuri išlaikyti reikės rėzikėngi ir ėsėnės ėsėnėjėm. Panašiai tvėrėjai buvo didėjo argulimo metu antrojė atsuoniolikėjo amžiaus pėlėn, kai Rodney ir Howe savėjė gėlė „Problems of Great Britain" rėmė vėnės, kad greitųjų laivų ir tėi šaudančiųjų pabėkų laikės Gibraltaras nustėjo didėjosios savo reikšmės ir kad ėsėnės dabar neapsėgėlėjė tvėrtės šiais laikais tyrėjų progresinė tos vėrtės sumažėlimą.

H. BARTH
Vertė L. e. a.

(Das Reich)

IZABELĖS TESTAMENTAS

Visais laikais šalia vyaėnos ėgėos, sėmdulėnėjančios iš temtės da Šatarno oolu, buvo aitėstė žėonės ir jų praėtinė reėkėmė. Sėjunėos Ispanijos kėrėja karalienė Izabelė, 1502 metais privertusi maurus atėti šėons ėr Kastilijos žygėu, tačiau ėr atmušė bandymo išsikelti Barselonos uosta vėl ertėo žėrė i saėlaėn.

PIRATIŠKAS ŽYGIS

1704 m. liepos 17 d. prie Ceutos admirolo laive „Real Catalina" buvo atliktas iširoinis karinis pasitarimas, kuris metė mėrta ėrtėjėjėm žėrėjėm ėrtėrtinė, pusiau sugriuvusi ir vos ginama Gibraltara. Senam Don Diego Salinas, kuris vadovavo viršininkėm, kėlė klausimą, ar Kavoliaus III Lisabonoje pasiraštas raštas, užtikrinantis miestui visas telsines laisves ir reikalaujantis pasidnoti Austrijos pretendėntui, Ispanijos karaliui Karoliui III, kėlė ėmė atmetė. Tada, rugpiūčio 4 d. sekmadienio rytą, beveik pradėtas tvirtovės apšaudymas, kuria gynė Ispanijos gubernatorė pilietė, Tristėmas karo laivų, vadovaujant „Tigrui", „Yarmouth", ir „Hampton Court", šiėdio 15000 patrankinių sviedinių.

Sausėkinus vėjėm ėsėnės ir žvėjėnės, ispanai išsprogdino parako bokšta tuo momentu, kai angliai, kapitono Wishoto vadovaujami, kėlė prie naujėb molo. Tai puolėntiems kainojo beveik 300 vyrų žuvusiais. Landgrafas Hessen pasirėpino. Tad narsiems vyrėjėm ispanams kapitulavus, bėtu užtikrintos garbingos sąlygos. Karininkams ir karėviams buvo palikti ginklai, bunės ir atsiskaitė. Ispanijos karėjėm ėsėnės ir net buvo leista ėsėnės simboliškai paslėmti savo artilėrėją. Išsigėnėnant tris patrankas ir po 12 sviedinių kiekvienam.

Tačiau, kai po kapitulacijos pasirašymo, landgrafas Hessen iškėlė Austrijos dinastijos vėliava ir karėjėm paskėlė Karoli III, admirolas Rooke, visų nustebimui, iašė nuimėj vėliava, kurios vietėn buvo iškėlta angių Rooke pareiškė, kad jis karaliaus Onos vardu užima tvirtovė. 1713 m. Utrechto sutarties dėmtas atrapsnis galutinai patvirtino šią piratišką žygį kurio Anglija

179. Šaulių Divizija vasaros stovykloje

(PABAIGA)

Su kuopa žygiavęs prieky, o kitos kuopos kaž̌kodėl pasiliko užpakaly. Prie manęs buvo Bn. vadas (rusas) ir kuopos politrukas, taip pat dar ir trys tik ką paskirti rusų šauni būrio vadai. Nužygiavę už Pabradės Šventčionių kryptimi, apie 3 km. nusprendžiau toliau nebežyguoti. Su kuopa pasukau į mišką. Bn. vadas, politrukas ir buvę rusų karininkai ir kareiviai pasiliko antplento. Aš su kuopa nužygiavau į pietus nuo Pabradės į Kazokiškės miškus, kur ir apsistojau. Būrių vadai buvo j. ltn. Garsys, vrš. Kotleris ir vrš. Paulauskas. Labiausiai atsipaleiduojant padėjo j. ltn. Garsys ir vrš. Kotleris. Ypač j. ltn. Garsys gerai žvalgė vietovę ir parinko kuopaj apsistojimo vietą. Tą pačią dieną (VI. 24.) susirišau su Pabradės partizanais ir nuvykau su kuopa į Pabradę.

VI.25 d. iš ryto pradėjo trauktis likusieji bolševikų daliniai. S. kulkosvaidžių ugnimi buvo apšaudytų ir atsitraukimas buvo užkirstas. Bolševikai didelėmis jėgomis pradėjo iš miško pulti kuopą. Buvau priverstas trauktis, nes kuopoje buvo tik per 30 kovotojų ir ligiau išsilaikyti negalėjau. Tose kautynėse bolševikai paėmė į nelaisvę mano kuopos du kareivius eil. Povilą Vnaraušką ir eil. Astrauską, ir juos nužudė. Jie palaidoti Pabradės kapinėse".

Politrukai tuoj paleido ganda, kad visi bėgliai sugauti ir už bėgimą sušaudyti. Greta žygiuojančios pulko voros visą laiką važiavo bolševikų prisėdę sunkvežimiai ir atskiri tankai. Atrodė, kad pulkas yra saugojamas. Pasilinti iš žygiuojančių eilių darėsi vis sunkiau. Tačiau lietuvių skaičius kiekvieną kartą vorojo nuolat tirpo. Perėjus Šventčionis buvo padarytas I valandos postovis ir papietauta. Žygis buvo nepaprastai įtemptas, oras giedras, saulė kepinte kepino. Kareiviai dėl pritrinutų kojų pradėjo išeiti iš rikiuotės, visos pulko gurguolės buvo prišiedusios negalinčių eiti kareivių ir nusikamavę arkliai vos traukė vežimus.

Miške už Šventčionių, pasinaudoję postoviu ir tankiu miškėliu, pasišalino dar keli karininkai ir gerokas būrys kareivių. Nuo tada pulkas buvo labai atidžiai saugojamas. Salikelėmis raiti jojo politrukai ir išsiavę ėjo komjaunuoliai bei rusai su automatiniais šautuvais. Atsipalaidavimas iš pulko pasidarė beveik neįmanomas. Visi lietuviai laukė, kad tik pasirodytų voklečių lėktuvai ir priverstų pulką slėptis, nes tada būtų gera proga pasišalinti iš varomos voros. Tačiau žygio net iki Adutiškio netrukdė jokie lėktuvai. Pulkas, visiškai nusivarę nuo kojų ir sutirpęs vos iki keletos šimtų vyrų, daugiausia žemaičiuotųjų, žydų ir rusų, pasiekė Adutiškį 25 d. apie 5 val. ryto.

Nuo Adutiškio žygis ėjo Pastovių kryptimi ir tolyn Gudijos gilumon. Tada pulkui teko išgyventi keletą smarkių voklečių lėktuvų puolimų, kurių metu žuvo keliolika lietuvių. Likę dėsesni lietuviai ginklu prasiveržė į miškus (tokio susišaudymo metu buvęs sunkiai sužeistas ir pulko vadas Okišev), dalis jų grįžo tėvynėn, o dalis pakeliui žuvo bešikaudami su besitraukiančiais bolševikais.

Gudijos teritorijoj nustojo egzistavęs lietuviškasis 259 šaulių pulkas, nes jei kas jame dar buvo likęs iki birželio 27 — 28 d., tai jau buvo nelietuviai. Vėliau pulkas buvo papildytas rusais ir dalyvavo kautynėse su besiveržiančiom priešakinėm voklečių kuriuomenės dalim. Tačiau apie tas kautynes nėra surinkta tikslių žinių.

Lietuviškasis 259 š. pulkas vėl atgijo Vilniuje, kai pradėjo rinktis atsipaisaidavę nuo sovietų lietuviai, kad galėtų padėti voklečių kariuomenei naikinti bolševikus ir apsaugoti mūsų sostinę nuo sunaikinimo.

Taigi, 259. SP vėl atsikūrė Vilniuje birželio 26 d. savo senose kareivinėse Antakalnyje:

„ISAKYMAS
Buv. 259 Raud. Armijos Lietuvos pėst. pulkui
Nr. 1
1941 metų birželio mėn. 26 d., Vilnius — Antakalnis.
Rikiuotės sritis.

§ 1.
Sargyba abiejų kuopų rinktinė.

Įgulos ir pulko sargybų išskirstymas 20 val. ties III-čio Bn kareivinėmis.

§ 2.
Isakau miesto ribose dėvėti baltus raiščius su voklišką antspauda.

§ 3.
Kreipiantis į viršininkus vadovautis vidaus tarnybos statutu, pav., Tamsta kapitone.

§ 4.
Isakau palaikyti rajone ir taipose švarą, karius aprengti gerai, plaukus rūbas, visas priemones maskuoti, artimą rajoną patikrinti ir nepageidaujamą elementą pašalinti. Be reikalo žmonių į miestą neleisti. Leidžiant į miestą žiūrėti, kad kareiviai būtų su kepurėmis.

§ 5.
Kasdien iki 17.00 val. sluntinėti kuopoms sudėties žinias.

§ 6
Nešioti uniformą tokią, kokia buvo Lietuvos kariuomenėje.

Majoras Tapulionis
Pulko vadas".

Dalis 259. SP karių susirinko Pabradėje ir negrįžo į Vilnių, bet liko Pabradės rinktinės eilėse kovoti prieš bolševikų paladas gajas (iki rinktinės paleidimo — liepos 25 d.).

Sugrįžus 259. SP daliai į Vilnių, buvo pradėta rinkti žinias apie dingusius ir žuvusius pulko karius. Iki šiol surinktais duomenimis, 259. SP pirmomis karo dienomis neteko žuvusiais ir dingusiais be žinios 8 karininkų ir 8 kareivių ir puskarininkų. Visa 179. ŠD neteko apie 13 karininkų ir 43 kareivių ir puskarininkų. Tačiau šios žinios dar nėra pilnos, tiksliau surinkti duomenis bus galima tik laikui bėgant.

259. SP egzistavo Vilniuje tol, kol Vilniaus lietuvių įgulos vadovybė nusprendė buvusių pulkų grįžimas dalis sujungti į pilnesnius vienetus, apsaugos pulkus:

ĮSAKYMAS
Liet. Savis. Dalių 1. Apsaugos Pulkui
Nr. 1.
Vilnius, 1941 metų liepos mėnesio 16 diena.
Rikiuotės sritis.

§ 1.
Lietuvių Savisaugos Dalių įsakymu iš buv. 234, 259. ŠP, 179. ŠD, PTDn ir 179. ŠD št. suformuotas 1 apsaugos pulkas.

Pagrindas: buv. 29. ŠK dalių ir dalinių persiorganizavime planas Nr. 14.

Gen. št. plk. ltn. Giedra
Pulko vadas
Gen. št. kpt. Karšlius
Štabo Viršininkas

Šiuo įsakymu 259. SP vardas išnyko, liko jis tik atmintyje jame tarnavusių karių ir archyve.

Z. R.

PADĖKA

Ponui Kašinskui Vilniuje už paaukotas knygas mūsų kariams, esantiems Rytuose, nuoširdžiai dėkoju.

Švietimo Karininkas

RINKIME BŪTOVINĮ MEDŽIAGĄ

Ilgais rudens ir žiemos vakarais vėl renkasi kaimynai prie balanos ar lajinės žvakutės šviesos pasišnekučiuoti, vargais ir bėdomis pasidalyti, apie netolimus buvusius audringus laikus ir palyginamai ramią nevonę prisiminti. Tokiais vakarais ar šventadieniais jauniejі ir senieji rungtyniaudami pasakoja savo laikų pergyvenimus, atsiminimus. Iš senųjų pasakojimo janinimas turi progos palyginti savo laikų gyvenimo sąlygas su jų tėvų ir senelių gyvenimo sąlygomis. O tos anų laikų gyvenimo sąlygos iš pagrindų skiriasi nuo mūsų laikų. Todėl bemaž visame krašte gyvenimas yra ko vienšedžius neišskirstyta sodžiuje, kai tame sodžiuje buvo praktikuojamas senasai ūkininkavimo būdas, kai visoks sodžiaus gyvenimas (ir pavienių asmenų ir bendruomeninis) buvo tvarkomas pagal šimtmečiais krašte susidėrėjusius papročius. Tai buvo gyvenimas daugiašakis ir visai skirtingas nuo mūsų laikų gyvenimo.

Su maloniumu senoji karta pasakoja apie buvusio sodžiaus gyvenimo dūiaugsmus ir vargus, apie buvusią baudžiavą, ponus, dvarnose gyvenimą, apie talkas, paslinkšmėjimus, sueigas, įvairius ūkio darbus, vakaravimus, senąjį ūkininkavimo būdą ir t.t. Su malonumu jauniejі tų pasakojimų klausosi. Bet tojі būtovinė praeitis tiek mažai aprašyta, užfiksuota, kad yra rimtas pavojus, kad kartu su senosios kartos mirimu išnyks visos žinios apie ją. Ateityje norintiems tą praeitį pažinti ir tirti teks medžiagą rankioti ir naudoti tik iš negausių ir atsitiktinai surinktų šaltinių. Taip, pvz., apie baudžiauninkų būtovę, nors tai tėra bevos vos prieš 80 metų, ir nors apie tuos laikus tiek daug liaudyje pasakojama, bet užrašytų žinių teturime labai mažai. Dabar jau sunku surasti tokių liudytojų, kurie baudžiavos laikais būtų buvę suaugę ir anų laikų gyvenimą patys visokariopai būtų pažinę ir patyrę. Ir tuos laikus, geriausiu atveju, žinios begalimos gauti iš antrosios kartos lūpų, bet tos žinios ten yra daugiau padavimų pobūdžio.

Šiuo metu, kada kiekviename kieme ar sodžiuje nebestinga rašytų mokančių žmonių, kol dar yra pakankamai sodžiaus gyvenimą prisimenančių senosios kartos atstovų, yra labiausiai priimtinės laikas ir mums kiek tik galima daugiau surinkti žinių apie sodžiaus ir bendrai apie senovinį Lietuvos gyvenimą. Tai didelis, ilgas ir neatidėliotinas darbas mūsų tautiniam gyvenimui pažinti, atsiėjai tautines formas užfiksuoti ir išsaugoti.

Vokiečiai, švedai, danai, norvegai, suomiai ir kitos tautos jau seniai šiuo reikalu rūpinasi, tam reikalui yra sutelkę iš įvairių vietų ir luomų didelius talkininkų - bendradarbių kadrus, ir nors tas darbas pas juos yra prasidėjęs prieš daugelį dešimčių metų, bet ten ir šio karo metu žinių rinkimas ne tik nėra sumažėjęs, bet atvirkščiai — suintensyvintas, nes karo sąlygose didesniu tempu žūsta ne tik medžiaginės kultūros vertybės, bet ir būtovinių žinių šaltiniai — senieji žmonės.

Lietuvos Moksių Akademija būtovinių žinių rinkimo reikalu kviečia talkon visus lietuvius, kurie pažįsta valdyti plunksną, pieštuką, moka fotografuoti, bent kiek gali palėpyti ar braižyti. Prie šio darbo galėtų prisidėti kiekvienas atsakydamas į tam reikalui parengtus aprklausus (anketas). Kiekviena prisiųsta žinutė bus vertingas įnašas į savo tautos praeities pažinimą ir tautinių kelių ar formų teikojimą. Talkininkai - bendradarbiai laukiami iš visų profesijų darbininkų, iš kiekvieno Lietuvos kiemo.

Sutikę šiame darbe talkininkauti, prisiunčia Lietuvos Mokslų Akademijos Etnografiniam Muziejui Vilniuje savo pavarde, varda ir adresa. Talkininkavimo reikalu įvairūs klausimais, taip pat ir senosios buities eksponatų rinkimo reikalu, muziejus teikia nurodymus.

Rašyti: Vilniaus Etnografinis Muziejus, Vilnius, Pilies gatvė 11 nr.

ILGESNĮ LAIKĄ BE ŽINIŲ IŠ TĖVYNĖS

— Sielo! tuščia, nerėmu, ilgesys kamuoja krūtinę.

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Leitenanto Šilgailos nusikaltimas

(Ištrauka iš apysakos)

(PABAIGA)

— Niekis! Tegul grasina! Nors tiesa, kad dažniausiai mūsų broliui ir už menkniekį didelę barzdą tuojau prisiuva. O kal kurie seniai, žiūrėk, kokių aferų prisiėdę. Bet nes dar pažiūrėsim! O dabar tu man smulkiai papasakok, kaip ten buvo pas Audraitį. Gal kokį stiklelį turi? Taip pikta ir riemuo ėda, — sleginčiu kartumu pastebėjo vienintelis Šilgailos draugas leitenantas Vladas Sidabras.

— Siek tiek dar turiu, — sunkiai, be noro sako Šilgaila, imdamas iš spintelės apypilnį degtinės grafiną. Susiranda dar kiek kalmiškos dešros likučių, ir abu draugai nejautriai sėdasi už apskrito, krypuojančio Šilgailos stalelio.

Šilgaila kalba iš lėto, kurčiai, vengdamas jam natūralaus nuotaikingo vaizdingumo. Skanios kaimiškos dešros kąsniai, lyg koks žvirgždutas smėlis, sustoja Šilgailos gerklėje. Stiklelis po stiklelio alkoholio neša ne pagyvėjimą, geresnę nuotaika, o tiktai vis sunkėjantį nuovargį, susigraužimą.

— Velniai žino, geriame, ly kokį žibalą. Nieko nevelkia, — į Šilgailos pasakojimą judriai įterpia leitenantas Sidabras.

— Ir kodėl tie žmonės geria?..., — beviltiškai mėgina prašnekmėti Šilgaila.

— Vis dėlto, Jonai, pasiutusi tragikomedija, — balsiai prabyla leitenantas Sidabras, po kokio pusvalandžio Šilgailai baigus pasakoti šio vakaro nuotykius ir išgyvenimus pas majorą Audraitį ir nieko neužsimindus apie savijautą, kurią patyrė atsigulęs, prieš draugo atėjimą.

— Ir svarbiausia — kuo visa tai baigsis, — pusbalsiai taria Šilgaila.

Kada leitenantas Sidabras pakilęs priėjo prie lango pasiklausyti, ar dar tebelyja, rengdamasis eiti namo, jis atsitiktinai pastebėjo kiek pravirą rašomojo stalčių, kuriame niūriai blizgėjo 9 milimetrų kalibro Jono parabelius...

— Nors lietus ir apstojo, bet, žinai, namo neisiu. Iškitiesiu čia ant tavo sofos, — staiga balsiai nusprendė leitenantas Sidabras, pradėdamas palengva segiotis munduro sagas.

— Gerai, gal per naktį abu ką nors sugalvosime, — abejingu pasitenkinimu pridėjo Šilgaila, pradėdamas kombinuoti draugui patalynę.

— Tai toki dalykai, Jonai...

— Aha, Vladai...!

— Na, tai labanakti...

— Labanakt....

Po to dar pasikeitę keliais trumpais bendro susūpinimo sakiniais, abu draugai nutilo poilsiui. Nepatogiai pasivartęs ant slauros, nusėdėtos Jono sofkutės, leitenantas Sidabras po kokio pusvalandžio užmigo sunkiu miegu.

Nors buvo jau gerokai po vidunakčio, tačiau leitenantas Šilgaila vis negalėjo sumerkti akių. Paskalbėjus su draugu apie savo nelaimę, Šilgailos išgyvenimų ir įspūdžių atskiros gijos dar labiau susipainioio, neatmezgamai sunarpliodamos jo valią, jausmus, apsisprendimą. Išganingas, netikėtas leitenanto Sidabro atsilankymas, gal būt, patį paskučiausįjį momentą, giliai paveikė prisikankinusį leitenantą Šilgailą. Jis pats tiesiog netikėjo, kokia jėga jį stūmė į bedugnę. Visa tai, ką išgyveno ir kam ryžosi Šilgaila prieš pat draugo atėjimą — dabar jau atrodė kaip senas, baisus sapnas. Tačiau juk tai buvo atsitikę tik prieš dvejetą valandų. Baimė apie tai ir pagalvoti, Šilgailą keletą kartų nupurtė šiurpulingais pagaugais.

Vis dėlto, šiuo kartu leitenantas Šilgaila savo nusiminime ir sielvarte pradėjo jausti savotišką užsigrūdinimą, besiformuojantį apsisprendimo pagrindą ir bekylantį pasiryžimą akis akin susigrumti su melagingu, purvinu gyvenimu.

Didėjančiu nerimu ir besikaupiančiu ryžtingumu laukdamas sprendžiamojo ryto, leitenantas Šilgaila, galutinai išvargęs, nejučiomis neramiai užsnūdo, tik jau už lango ryškėjant naujos dienos prieblandai.

Po vėjuotos, lietingos nakties prasidėjo vėsi ir giedri rugsėjo diena. Išlytas ir nuplautas rudeniškas žemės paviršius buvo švarus ir plynas, kaip kentėjimų nuskaidrinta ir užgrūdinta teisingo žmogaus sąžinė. Mėlynu dangumi į rytus greitai bėgo balsganų rudeninių debesų pluoštai. Ant medžių šakų ir gėlių pastilkusieji lapai švitėjo aukstniai varinėmis, purpurinėmis varsomis. Ryto tylą atkakliai drumstė skrendančių karo lėktuvų žūzvimas.

MŪSŲ GYVENIMAS

KARIAI RŪPINASI IR IŠVEŽTAISIAIS TAUTIČIAIS

N. bataliono viena kuopa, vykdydama jai pavestus kautynių uždavinius prieš bolševikines užtrenkties grupes, nuodėmingo vietovėje, tarp miškų esančiam kolchoze, netikėtai sutiko bolševikų išvežtą lietuvaitę naišaitę, 15 metų amžiaus A. N., kuri čia gyveno apverktinoje padėtyje. Kuopos vado rūpesčiu mergaitė iš tų apsiledusių kolchozininkų buvo paimta. Kurį laiką pagyvenusi prie daliniio, liko išsiųsta į Lietuvą ir čia atiduota atitinkamų įstaigų žinniai.

Mergaitė bolševikų laikais tarnavo Viliniuje, kur bolševikai, veždami jos šeimininkus, ir ją drauge išvežė. Bet netolimoj Rytų geležinkelio stotyj laimingai jai pavyko iš vagono pasprukti ir pabėgti. Slame kolchoze prisigiaudusi vargo, kol lietuvių dalinio buvo surasta ir išgelbėta.

Kuopos karai, atjaudami jos sunkią bėdą, šią lietuvaitė naišaitė suaukoję apie 300 RM ir aprūpino maistu kelionei į Lietuvą.

Tų bolševikų metu Lietuvoje ir jų masinio žmonių išvežimo gyvų aukų bei Didžiojo karo gyvenimo sąlygų priverstų pasilikti šioje skurdo laisvėje lietuvių esantieji Rytuose mūsų kariai sutinka ir daugiau. Tie visi tautiečiai nori ir troškta sugrįžti savo Tėvynėn Lietuvon. Tačiau jiems, o ypač nio Didž. karo čia gyvenantiems, dėl įvairių karo statomų sąlygų bent kuo padėti bei persiųsti Tėvynėn labai sunku. Tad paskiabėję ir turėdami lietuviškų laikraštį ar knygą, prisiminimui padovanojame.

J. psk. J. Jamialaitis.

Daugiau spaudos esantiems už Tėvynės ribų

Nors ir buvo pravestas knygų rinkimo ir sukojimo vajus, kuris gana gerus rezultatus davė, bet visu, savaime suprantama, negalėjo spauda aprūpinti. Aš čia turiu galvoje daugiausia mūsų lietuvius karius fronte, kuriems su Tėvyne tėra vienintelis ryšys spauda. Lietuvis karys, atsidūręs už Tėvynės ribų ir išmaišęs į marajuanų ir ivaisai balbančią aplinkumą, jančiasi vienišas. Man teko su šiš fronto grįžusiu atostogų karin kalbėtis ir jis nusiskundė, kad jie fronte labai maža tegauną nors ir pasenusios, spaudos. Laikraščius, nors ir senus, jie skaito tol, kol vėsi susidėvi.

Brangūs tautiečiai, aš čia norėčiau atkreipti visų dėmesį, kad nuo kiti metų pradžios gausiai aprūpintumėm spauda savo tautiečius, atsidūrusius už Tėvynės ribų, o labiausiai bro- lius karius fronte. Aš neabejuju, kad mūsų visuomet duosni visuomenė bitų tokiam dalykui abelinga. Talgi klekvienas, kurie turime savo artimųjų fronte ar kitur, išrašykime jiems kokį nors laikraštį. Tuo mes jiems suteikisme didėlį dėmesį ir be to, padėdisme jiems, nors savo sieloje, būti arčiau Tėvynės ir savųjų gyvenimo.

Taip pat mes turėtmem labiau per spauda vieni kitais suartėti, dažniau rašinėti į laikraščius fronte ar kitur esančių tautiečių rūpimais reikalais. Taip pat pasidėmėjame ir savo karin rašinių fronto bei kitur, kuriais mus supažindintų su savo gyvenimu ir kovomis. Siek tiek vieni kitus paraginkime per spauda ir kur galėdami gyvu žodžiu, o rezultatas, neabejoju, bus toks, kad nebeteks išgirsti nusiskundimų tiek iš fronto, tiek ir kitomis aplinkybėmis atsidūrusių už Tėvynės ribų mūsų tautiečių.

Tad į spaudos talką tautiečiams, atsidūrusiems už Tėvynės ribų! Nors mano parašytas rašinėnelis nėra toks sklandus, koks gal turėtų būti, bet aš manau, kad lietuvis lietuvui supras ir be ugningo žodžiu.

V. Arlauskas

Ispūdingai pagerbtas lietuvis karys

ŠVENTINIAI KONCERTAI ŠIAULIUOSE

Lapkričio 23-ios išvakarėse ir vakare Šiauliuose įvyko du koncertai: religinis bažnyčioje ir Naujo Šiaulių Muzikalinio Teatro pirmasis spektaklis Šiaulių Miesto Teatre, kurie sutapdami su Lietuvos kariuomenės šventė, buvo skirti mūsų kariuomenei pagerbti. Šiuos abu koncertus gausai aplankė šiauliečiai, tuo dvelkiančia dvasine šilima ir tuariais linkėjimais pagerbė mūsų kariuomenę, kuris nepaisydamas vilčių ir stiprybės trispalve kovoja už laisvės troškančiosios Lietuvos ir naujosios Europos interesus ir gyvybinius reikalus. Rytuose kovoja lietuviai kariai, kaip ir visa Lietuvių tauta, tiki, kad sudėtos kraujo aukos mūsų Tėvynei naujos gadynės pragiedžiulius kurtis, mes taip esame pasilūę. Dėl karo meto salygų negalėjo plačiau pamėnėti lapkričio 23-ios. Šiaulių visuomenė šiais metais pasitenkino mūsų karius pagerbdama koncertais, kuriuose taip šiltai ir su tikru tautiniu jautrumu sveikinamas su šiaulėnais Lietuvos kariais, o per juos ir su Rytuose kovojančiais batalionais, stiprinant juos sunkioje kovoje už laimingą Lietuvos ir Europos ateitį.

Muzikalinis Naujojo Šiaulių Teatro spektaklis Šiaulių Miesto Teatre. Lapkričio 23-ios vakare Šiaulių M. Teatre įvyko Naujojo Šiaulių Muzikalinio Teatro spektaklis, kuriame ypatingai gausiai dalyvavo Šiaulių visuomenė. Spektaklių dalyavo ir mūsų karai. Prieš prasidedant spektakliui, t. Meno ir Mokslo Centro pirmininkas Dr. Rastauskis kreipėsi į publiką ir karius, šiekdamas 23-ios reikšmę ir pasveikindamas mūsų mylimus karius. Su šiltu ir jaukiu šiauliečių karių ir tragiškai savijauta sveikiname Jus, mieli kariai. Kabos pradžioje tylos minute buvo pagerbti sunkiajam kalvarijos ėję ir žuvę nelyoje kovoje 1918 ir 20 ir 1940 — 42 metais mūsų karai — karžygiai. Žuvusiųjų karių kryžiai ir vėliavos tebėra mums visiems kilnios ir taurios Tėvynės pavyzdžiu ir naujų jėgų šaltiniu. Prie Nežinomojo Kareivio kapo visa tauta turi semtis naujų jėgų ir šioje nelengvoje bandymo valandoje, kuri iš mūsų ir ateityje reikalaus didžiausių jėgų tėmpimo. Lietuviškos visuomenė — pareiškė kalbėtojas — sveikina Jus, mielieji kariai, kaip simbolį anos garbingosios Lietuvos kariuomenės, kuriai tradicinę dvasią Jūs palaikota. Būkite šalio proto ir karštos tiesiškos širdies karai. Būkite verti riteriškio Kęstučio, Gedimino, Vytauto palikuonys. Sunkioje kovoje visada semkitės jėgų iš garbingos mūsų, tautos praeities, iš Žalgirio, kuklinės kryžiais nulėmytų, mūsų karžygių kapų, kurių taip gausu brangioje Lietuvos žemėlėje. Didvyrių kapai, vieninga tautos dvasia, mūsų sujungta su neišsemiama Tėvynės meile, yra tikrasis stiprinantis jėgų šaltinis, kurio galia šventai mes tikime.

Po šių jautrių sveikinimų žodžių, kuriuos mūsų kariams iš širdies gėlumos siunčia visa tauta, iš perpilyto teatro krūtinių išsiveržė širdingi žodžiai... Lietuva, Tėvynė mūsų, Tu didvyrių žemė... Nuaidėjus Himno garsams, teatro erdvę pripildė žodžiai sunkiai nusiskoma šilima, kuri savo mistiškai dvasiško ryšio gijomis jungė teatrą, tautą su Rytuose kovojančiais kariais, teikdamas jiems vėsinimą jėgia.

Pirmojo Šiaulių Muzikalinio Teatro spektaklio programą sudarė iš operos „Traviata" I, II ir IV veiksmų ištraukos ir operos „Rigoleto" II veiksmo ištrauka. Dalyvavo: Kauno Didžiojo Teatro operos solistas A. Sodeika ir Šiaulių Miesto Operetės Teatro solistai: J. Byta, A. Sadonis, M. Mikneviičiūtė ir laisvojį meninink Gastūnienė. Akompanjavo Kauno Didžiojo Teatro koncertmeisteris Galievičius.

Religinės muzikos valanda. Lapkričio 23-ios išvakarėse, sekmadienį, 5 val. vak. P. Povilo bažnyčioje įvyko religinės muzikos valanda — koncertas, kurio programą sudarė Kauno Operos solistų ir kitų žymiųjų menininkų pasirodymas. Religinės muzikos koncerte šiauliečiai turėjo progos pasklausyti operos solistų Dagnės Valaitienės ir Mažeikos, kuriems vargonais akompanavo operos koncertmeisteris Galievičius. Dagelytė išpildė: Mozarto „Malda", Šuberto „Malda Tėvynia", Naujalio „Malda į Skaistčiausią Panelę" ir Čardo „Angele mano". Mažeika atlikė: Naujalio „Kad skaistumas", Strazzello „Vielpatie mano", Samausko „Sąmokslo prie kryžiaus" ir Dubois „Mano Dieve". Vyr. Galievičiaus programoje „Kad skaustmas".

Iš vietinių menų pajėgų pasirodė dir. J. Karosas, nuotaikingai vargonais atlikdamas Bacho „Preludas ir fuga" ir Bossi „Redemption". Kitą koncerto programą atlikę šiv. Petro Prancūzės bažnytinis choras, diriguojamas St. Bekėrio. Išpūdingai ir praskambėjo Mozarto „Magnifikat". Perpildytai bažnyčiai jautrų pamokslą pasakė kapel. kun. Marcinkus. A. G. (II „Tėvikės")

MOKSLEIVIAI REMIA KARIUS

Viliniaus II Gimnazijos IV-a klasės mokinai surinko savo tarpe iš 37,50 lt. Kariuomenės Vyr. Administracijai paskirdami Rytuose esantiems kariams aprūpinti jos spauda. Šis moksleivių supratimas ir rūpesnis mūsų kovojančių brolių, rodo mūsų moksleivijos jautrumą ir norą bendradarbiauti su kariais. Tikimasi, kad šitų dailių rinkiniavo ir tolimesnėje karo metu aktyvioje mokslevialė ir toliau aktyviai dalyvaus.

MARIJAMPOLĖS GIMNAZIJOS PRANEŠIMAI

Šiais metais šventa 75 m. kai buvo įkurta Marijampolės gimnazija ir 25 m. nuo lietuviškos gimnazijos įsikūrimo.

Marijampolės I Gimnazija, bendradarbiaudama su II gimnazija, šias sukaktis minės šia programa:

I. S. m. lapkričio 23-prieš minėjimo diena.

a.paskaita: Marijampolės gimnazija 1867 — 1942 m.

b) Grožinė dalis.

II. S. m. gruodžio 17 (lietuviškos gimnazijos įsikūrimo diena).

a. Pamaldos už mirusius gimnazijos mokytojus ir mokinius.

b. Paskaita: Gimnazija tautinė atgimo metu.

c. Atidengiama paminklinė lenta pagerbti šią gimnaziją baigusiems tautos darbininkams.

d. Grožinė dalis.

III. 1943 m. vasario 16 — trečioji minėjimo diena.

a. Pamaldos už išvežtus į TSRS gimnazijos mokytojus ir mokinius.

b. Paskaita: Gimnazija Nepriklausomybės kovų metu.

c. Atidengiama paminklinė lenta žuvusiems už laisvę gimnazijos mokiniams.

d. Gimnazijos choro koncertas.

IV. Kovo 21 d. — ketvirtoji minėjimo diena.

a. Paskaita: Gimnazijos ir jos mokinių gyvenimas ir veikla Nepriklausomybės laikais.

b. Grožinė dalis.

V. Balandžio 11 d. — penktoji minėjimo diena.

a. Paskaita: Gimnazija bolševizmo metais.

b. Grožinė dalis.

VI. Gegužės 15 d. — šeštoji minėjimo diena.

a. Iškilmingas aktas mokytojams, mokiniams ir buv. mokiniams.

b. Gimnazijos choro koncertas.

VII. Gegužės 16 d. — septintoji minėjimo diena.

a. 10 val. pamaldos.

b. 11 val. parodos (jose bus pažvaizduota gimnazijos darbas) atidarymas.

14 val. gimnazijy sporto šventė.

I, II, III ir IV punktuose palymėtos programos pradėdamas 17,30 val., o V ir VI p. — 19 val.

Gimnazija sukakties minėjimuose dalyvauti kviečia visus buv. šios gimnazijos mokytojus ir mokinius. Atskiri kvietimai nebus siuntinėjami.

Marijampolės I Gimnazija

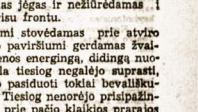

Tum-ut

— Jonai, kokybė garsiau, aš tave negirdžiu.

SPAUDOS APŽVALGA

„Zemaičių Žemė" lapkričio 21 d. Nr. 47 (76) idėjo rašinį „Lietuvos karys Europos sargybioje", kuriame pamini Lietuvos kariuomenės švenę — lapkričio 23 d.

Autorius Pega savo rašinyje trumpai paminėjęs Lietuvos praeitį dar didžiųjų kunigaikščių laikais, 1918 — 1920 metais, bolševikų okupacija 1940 m., visur iškelia Lietuvos kario vaidmenį, bolševikų žygio metu ir Lietuvą paleisina jį ir pagaliau pabrėžia, kad: „Jau pat pirmomis okupacijos dienomis bolševikai pajuto koks atsparus laisvės sargybiojė Lietuvos karys ir tuo ėmėsi mūsų kariuomenės iškliadymo ir peraukėjimo darbo. Jei iš dalies mūsų armija iškliadytų bolševikams ir paseikė, tai dėlto, kad auklėti jiems nebuvo įmanoma". Toliau autorius pamini lietuvio kario atvirą įstojimą kovon greta vokiečių kariuomenės, prasidėjus karui prieš bolševizmą.

Pabaigoje autorius rašo: „Žygyje į Rytus, kovoje prieš bolševizmą, lietuvis karys aktyviai bel savanoriškai tebedalyvuoja ir šiandien. Ir šiandien, kaip visais amžiais, lietuvis karys stovi Europos vakarų sargybioje ir savo kraujo auka prisidėda prie Naujosios Europos kūrimo. Jo ryžtingumas šioje kovoje šiandieną palankiai vertinamas ginklo draugų vokiečių ir kitų kraštų karių. Tai rodo, kad senoji kovos dvasia ir ryžtingumas Lietuvos karyje tebėra gyvi ir šiliks amžiams. Šio žygio patyrimas tu mūsų lietuvio kario draugystė neabejotinai teigiama prasme paveiks mūsų vyrų karinį pasiruošimą, kuris jiems taip reikalingas kovoje prieš mūsų tautos ir laisvės priešus".

Be to, minėtame numeryje įdėtas t. Jono Vingio eilėraštis „Lietuvos Kariui".

Sekant mūsų spauda pastebėj, jog mėsai vėsinamoms ir toliau tebesėdi savo karį ir gyvena jo vargais, laimėjimais, rūpesčais ir džiaugsmais. Tai yra maionu mums, kuriems.

„PA Balsas" savo lapkričio 28 d. numeri Nr. 46—47 (50—51) — išleido dvigubą, 12 psl. Šiuo numeriu paminti mūsų kariai ir tuo tinkine mokaiči. Idomiame ir turiningame numeryje kiek plačiau kelias rašiniais aplvėjęs laikraščio gyvenima ir darba, tėda redakcijos, administracijos, ekspedicijos, techniniu (epaustuvės) personalo ir žymesniu bendradarbių gyvenimą ir veiklą. Tai tu tuo tuo medžiagos, nemaža jėda ir bendros. Tarp kitų, ir iliustruotas rašinys „Mūsų mylimas senelis Vilnius". Be to jā „Vertėsi" persispausdino J. Noreikos rašinį „Lapkričio dvidešimt trečioji".

Sūlgaila ir Sidabras nubudo beveik vienu metu. Saulutė buvo jau gerokai pakilusi. Abu draugai be žodžių, greitai šoko iš guolio rengtis ir praustis.

— Kaip savijauta? — pusbalsiai, draugiškai staiga paklausė Šilgailą blogai nusiteikęs leitenantas Sidabras.

— Nieko..., — nejučiomis automatiškai atsakė Šilgailą, giliai jausdamas, kaip su naujosios dienos realybe jį vėl sutinka skaudžiausia jo gyvenime patiriama. Sunkus ir aštrus akmuo, rodos, iš krūtinės griuvo ant jo nuvargintų pečių. Vakar vakaro išgyvenimai, kaip besiartinanti perkūnija, vėl sukilę, dar giliau ir skaudžiau rėžėsi Šilgailos sąmonėje. Per šią nemigo naktį jokio aiškesnio nutarimo juodu nebuvo padarę.

— Man, žinai, reikia skubintis į užsiėmimus. Jau tik pusė valandos, — nervingu susirūpinimu veide tarė apsitaisęs leitenantas Sidabras, paskubomis užtraukdamas savo kišenėnį laikrodį.

— Gerai, aš manau, kad šiandien dar būtinai susitiksime, — sausai pritarė leitenantas Šilgailą.

— Aš tikrai pas tave užeisiu. Tik svarbiausia — tu perdaug nesijaudink. Aš manau, kad čia nieko ypatingo, — abejingai pasakė paduodamas Šilgailai ranką leitenantas Sidabras.

— Užeik būtinai, Vladai, — prašančiu tonu tepasakė išleisdamas draugą leitenantas Šilgailą.

— Sudiev!

— Iki!

Draugui išėjus, leitenantas Šilgailą vėl pasiliko vienišas su savo nelaime. Tyliai priėjęs jis plačiai atidarė kambario langą. Vėsi, gaivinanti rudens drėgmė, kvepianti oro srovė staiga užplūdo visas kambario kertes.

Įtempti, išjaudinti Šilgailos nervai, raminami gaivios rudeninės vėsumos, greitai grūdinosi ir pradėjo grįžti į savo vietas. Audringu lietumi nusipraususi, žvali rudens gamta naujomis jėgomis spinduliavo į leitenantą Šilgailos jausmus, jį jo valią, jo gyvenimą ir net pat pirmųjų vaikystės dienų susigyvenusį su tėvynės gamta iki pat jautriausių sielos gelmių, ši bendra gamtos nuotaika labai dažnai lemiančiai paveikdavo naujiems kūrybiniams darbams, užsimojimams, pasiryžimui. Giliai atsikvėpęs visa krūtine ir sukaupęs lemiančiam sprendimui paskutiniąsias užsiilkusias valios ir proto jėgas, leitenantas Šilgailą staiga pasijuto turįs pakankamai ryžtumo ir tiesos priėš šlykščiąsias seno ištvirkėlio Audračio pinkles atsistoti visu ūgiu.

Pasipriešinimo noras taip gaivališkai apėmė visą jo būseną, kad Šilgailą buvo pasiryžęs tą pačią minutę pakelti balsą prieš velnišką supuvusio senio ir jo „nekaltosios augintinės" planą — Šilgailą apvesdinti arba išguiti iš kariuomenės, projektuojant jam net kalėjimo... Staigus Šilgailos užsidegimas ir noras veikti diktavo jam citi atviral, tiesiu keliu ir nieko nedelsiant.

Apie kokį išnaudojimą jėga turi teisę kliedėti blaurios Audračio lūpos, kada jo augintinė pati vaikščioja pas vyrus? Kas per jėgą šūlėsi kiekviena dieną telefonu ir asmeniškai? Koks gali būti Šilgailos „susitarimas" su „neališkia" majoro Audračio „augintine", kurią pažino tik prieš keletą dienų? Iš kur paima Šilgailai Audračio siūloma kalėjimo norma? Ar turi teisę senas iškrypęs jaunų karininką gąsdinti net... pačios ministerijos vardu?!..

Ne!

— Si biauri klasta ir melas neturi laimėti! Dar gi be mūšio. Leitenantas Šilgailą niekuomet nesutiks būti ta palinkusia liepa, ant kurios galėtų šokti kiekviena šlykšti ožka. Kad išvengtų pražūtingos atakos jis pats, sukaupęs likusias jėgas ir nežiūrėdamas į nieką, pradės puolimą visu frontu.

Suakmenėjusia rimtimi stovėdamas prie atviro lango ir visu savo kūno paviršiumi gerdamas žvalaniios, saulėtos rudens dienos energingą, didingą nuotaiką, leitenantas Šilgailą tiesiog negalėjo suprasti, kaip jis šią naktį galėjo pasiduoti toklai bevališkumo ir prapuliies būklei. Tiesiog nenorėjo prisipažinti, kad jis buvo bestovįs prie pačio klaikios prarajos kraštelio... O jėgų tai būtų įvykę?...

Argi tam jis, vargingo valstiečio sūnus, atkakliai siekė mokslo, siekė kažko kilnesnio, prasmingesnio? Ar tam jo nusenęs tėvas savo jauniausiam sūnui paaukojo paskučiausius tėviškojo rūpestingumo, fizinių jėgų ir kruvino skatiko ištekliius? Ar apie tokį mylimo vaiko likimą gėlęjo pagalvoti švelni senutė, Šilgailos motina, iš visos gyvenimo išvargintos širdies nuolat dūsuojanti dėl laimingesnės jos Jonelio ateities?..

Ar taip turėjo baigtis visas ligšiolinis atkaltų siekimų, gyvenimo kovos ir pasiektų laimėjimų šio paprasto kaimo berniuko, Jono Šilgailos, gyvenimas?..

PRENUMERATA: metinė — 4.80 RM; pusm. — 2.40 RM; 3 mėn. — 1.20 RM.
SKELBIMAI: UŽ dirgsnetiję pasiunčiamas ir kitas 25 fenigiai (arba 1 g. dalj) 1 mm. ilgio ir 1 stulpelio plotmetis; po 5 Rpf už kiekvieną kodą. Kaina ir sąlygos taikomos, pagal kainyną nuo 20 Rpf. Už patio sitiekę

Prisiminkime fronto karius ir transporto tarnybos lietuvius

Tūkstančiai mūsų tautiečių, esančių savanoriu dalinuose ir transporto tarnybose, šiandien tebėra tiskiedyti Kyrusse ir vel turi pakelti tas rusiškos žiemos sąlygas. Jų pasiaukojimas kovoje prieš bolševizmą vertas, kad tos sąlygos jiems, kiek galint būtų švelnesnės. Tai labai daug pareina nuo mūsų paramos. Ypač šiltos aprangos atžvilgiu.

Artėjant Kalėdų šventėms iš Narjiešiems Maisto, turime gražiausią progą parodyti, kad esančių fronte savo tautiečių neužmirsome ir juos ašiuodiems. Tai galime atliki ne savo pasveikinimu ar dovana. Šilti daiktai — vilnonės pirštinės, kojinės ar liemenė — fronto kariui ar transporto tarnybos vyrui — suteiktų ypatingai didelio dziaugsmo. Tad kuo lautriausiai atsiliepkime į Frontą ir transporto tarnybos lietuvinis remtj komiteto ir Visuomenės Reikalų Departamento akciją, vykdomą šioje srityje per vietos visuomeninkus, ir jiems teirąlpiasdą, dėl ko jai turėkime paruošta ir aukokime. Jei kiekviename valsčiuje bus paaukota 50 — 100 dovanu, tai lau irgi bus didelė auka, tuo tartu 4.000 — 5.000 gyventojų toks kiekis suaugusių nebartinėmis sunkiomis sąlygomis nebūtų nepakeliama.

Aukos turėtų būti paruoštos iki gruodžio 10 d.

NAUJAS ŽEMĖS ŪKIO GENERALINIS TARĖJAS

Generalinis Komisaras ligšiolini Telšių apskrities viršininką p. Ramanauską paskyrė Maitinimo ir Žemės Ūkio Generaliniu Tarėju. Generaliniam Komisarui dr. von Renteinui įvedant naują generalinį tarėją ir pareigas, išdėlimgame akie dalyvavo pirmasis Generalinis Tarėjas gen. Kubiliūnas, generalinai tarėjai ir vyriausieji vietoviniai civilinės administracijos bei savivaldos asmenys. Ta proga Generalinis Komisaras dr. von Renteln ir pastraukęs prieš atsitinkla klausė. Petronis paskaitė atsitinkamas kalbas.

SPORTAS

— Kūno Kultūros Rūmų direktorius dr. Algirdas Vokietaitis nesenai grįžo iš Vokietijos. Kelionė buvo informacinio pobūdžio.

— Lapkričio 26, 27 ir 28 d.d. Gen. Šv. Tarėjas, vidurinio mokslo departamento direkt. ir K. K. R. direktoriaus inspektavo Telšių ir Šiaulių vidurinėsiasa mokyklas. Ee duotų nurodymų vietoj ir bendrame mokytojų sabuvime, bendrais bruožais buvo nušeista ir kitme kultūrinės klasės. Kurinse užakcentuota šios sudėjimo ir stiprinimo eritlės svarbumas ir nauda žmonimi.

— Kaune, kaip žinoje kyjkes XI. 28 d. visuotinis subuvimas praėjo jaukioj ir sportiškoj nuotaikoj. Subuvime aktyviai dalyvavo Kultūros Rūmų direktorius dr. A. Vokietaitis su vietos sporto rajono vadu, klubo tėvinčiu tarybos narys dr. Rūkas ir Vilniaus viceburmistras mjr. Grigas.

— Garausis šachmatų meisteris Kaunas su vietos Tilžės šachmetininkais turėjo simultanu prieš žaidėjus, kur 25 partijas laimėjo, 12 sužaidė lygiomis ir 7 pralaimėjo.

— Kaune krepšinio pirmenybės jau įpusėjo ir pirmauja Perkūnas. XI.28. lyčkusiose L.V.K. krepšinio rungtynese LGSF — ASK, LGSF parodė žymiai pranešęsni žaidimą ir laimėjo 43:20 (18:10).

— Gruodžio 12 d. Kaune bus pravestos sunkumų kilnojime ir boksu pirmenybės Lietuvos meisterio vardui ižgyti. Geriausius boksinnkų žingas turi Siauliai ir Kaunas, o sunkumų kilnojime Marijampolė su naujo pasiekimo-rekordiestu Smuoliu ir Penčyla.

— Vilniaus LGSF, sekdamas kauniškės LGSF pavyzdžiu, atidaro taniiamo ir žaumskiamo futbolo mokyklą, kuriojo žiemos laikotarpy bus praeita teoretinis kursas ir kondicinis pareingimas. Kursuose dėstys bluho senesnieji ir patyrę futbolo žaidėjai.

Šio pat kluho pirmininkas p. Paleviičius, norėdamas atžymėti savo klubo geresnius sportininkus, kurie vasaros ir rudens metu pasižymėjo varžybose, apdovanojo visus dabartinius. Ta kelionės dovana turėjo progos pasinaudoti futbolo ir krepšinio komandų dalyviai.

— Vilniaus Sporto Rajonas, tarpinstakolinio pirmenybės laimėjo pirmasi Bernardinų sode įrengti čiuožyklą.

PRASO ATSILIEPTI

J. pak. Povilą Balčiūną, tarnavusį šarv. rinktinėje, vėliau korp 615 art. pulke, iš Biržių apsv., Vabalninko val., prašo atsiliepti pak. Sostutis Mackevičius, Kdtr. der K. G. L. (Waffen-SS), Lublin — G. G., Postamt — 1.

parodon išstatė specialiai parodai paruoštus naujus kūrinius.

— Gruodžio mėn. pradžioje L. G. S. Blaivinimo Sąjunga V. D. Kultūros Muziejaus patalpose rengia prietaisinę parodą. Parodoje [illegible] paveikslai, fotografijos, statistinės žinios, diagramos, analyzės, prepeiaos ir lipmiai bus pavaizduojami alkoholio kenksmingumą sveikatai.

— Svietimo Generalinis Tarėjas išsiuntinėjo visoms mokyklosna nurodymą, kad šiu mokslo metu I trimestro mokinial būtų vertinami dar ir iš šių dalykų: drausmingumo, tvarkingumo ir darbštumo. Šių dalykų pažymiai bus rašomi atskirai.

Šilti drabužiai lietuvių kariams ir transporto talkininkams Vilniuje priimami ligi gruodžio 15 d. Didžioji gt. 12.

KURKIME KANKINIMO KNYGA

Baisus klaikas bolševikmečiu nusiaubė Lietuvą: tūkstančiai nukankintų, išžudytų žmonių, dešimčiai tūkstančių vaikų, moterų, senių žiauriu būdu išvežta ir nežinomus kraštus. Daug tūkstančių iš jų žus arba jau yra žuvę iš bado, troškulio, tvankumo vagonuose bei kalėjimuose, nuo išimetusių epidemiju, nuradėlės žiaurios ar smigiu, nuo sunkiu katorginių darbų Sibire, Kazachstane ar k.

Bolševikams viešpataujant sugadytų darbėčių valstiečių dėlaiai angdatos dirbtuvės, neparlaua valstybinė bei visuomeninė sanvarta, apvogti, applėšti bankai, kooperatyvai, liaukinis kitos ekonomines bei kulturinės organizacijos, sunaikinta spaustuvės, nusiteltas bevelk visas Lietuvos gyvenimas, pradėta dvasiškai žalioti vaikai bei jaminas.

Tačiau dėl šiu. Lietuvą iškusiu nelaimių nemaža buvo kaltės ir mumyse: buvome sotūs — norėjome būti dar sotesni, buvome pasiturį — norėjome ir prabangesnio skęsti, o tuo tarpu savuosius vargstančius brolius užmiršome, buvo gera — norėjome, kad būtu dar geriau, ir visa tai pirja kaina — kitu atžtsta mūsiu.

Daugis iš mūsu jbuvo atsigrįže nuo Lietuvos, nuo savo tautos ir dūsavo i svetimuosiau,

geidė santvarkos, kurios nematė, nepažinojo, nesuprato.

Buvo ir tokiu, kurie aiškiai, savmoningai siekė, susimokę su bolševikais dėl Lietuvos pavergimo ir ją išgalvotos santvarkos ivedimo. Visi čia suminėti žmonės žymiai prisidėjo prie mūsu kraštas išvergimo, prie žydų ir jų pakalikų žigaišlimo, o visas kraštas, mes visi—valstiečiai, darbininkai, valdininkai — tapo smkiai dėl to nukentėjomes. Neabejotinai atėję barbarai (rusai) su vietos barbarais (žydais ir jų pakalikais) bėjo prašuję visą lietuvą ir ją pavergę. Lietuvos laiko nerūpėjo žūnguosi narsi, drausminga vokiečių karisuomenė, ieju partizanai ginklo nebūtu griebęsi.

Kad dangiau nuo Lietuvos neatsigriežtume, kad ko ir vėl nepamirštume, kad ją lablau mylėtume, kad skaudi mūsu nelaimė būtu ryškai pamoka visoms atėnančioms kartoms, sukiai dėl to nukentėjomes. Neabejotinai atėję barbarai (rusai) su vietos barbarais (žydais ir jų pakalikais) bėjo prašuję visą lietuvą ir ją pavergę. Lietuvos laiko nerūpėjo žūnguosi narsi, drausminga vokiečių karisuomenė, ieju partizanai ginklo nebūtu griebęsi.

Kad dangiau nuo Lietuvos neatsigrįžtume, kad ko ir vėl nepamirštume, kad ją lablau mylėtume, kad skaudi mūsu nelaimė būtu ryškai pamoka visoms atėnančioms kartoms, sukiai dėl to nukentėjomes. Neabejotinai atėję barbarai (rusai) su vietos barbarais (žydais ir jų pakalikais) bėjo prašuję visą lietuvą ir ją pavergę. Lietuvos laiko nerūpėjo žūnguosi narsi, drausminga vokiečių karisuomenė, ieju partizanai ginklo nebūtu griebęsi.

Kad dangiau nuo Lietuvos neatsigrįžtume, kad ko ir vėl nepamirštume, kad ją lablau mylėtume, kad skaudi mūsu nelaimė būtu ryškai pamoka visoms atėnančioms kartoms, sukiai dėl to nukentėjomes. Neabejotinai atėję barbarai (rusai) su vietos barbarais (žydais ir jų pakalikais) bėjo prašuję visą lietuvą ir ją pavergę. Lietuvos laiko nerūpėjo žūnguosi narsi, drausminga vokiečių karisuomenė, ieju partizanai ginklo nebūtu griebęsi.

Kad dangiau nuo Lietuvos neatsigrįžtume, kad ko ir vėl nepamirštume, kad ją lablau mylėtume, kad skaudi mūsu nelaimė būtu ryškai pamoka visoms atėnančioms kartoms, sukiai dėl to nukentėjomes. Neabejotinai atėję barbarai (rusai) su vietos barbarais (žydais ir jų pakalikais) bėjo prašuję visą lietuvą ir ją pavergę. Lietuvos laiko nerūpėjo žūnguosi narsi, drausminga vokiečių karisuomenė, ieju partizanai ginklo nebūtu griebęsi.

Aprašykite, ypač pasienio gyventojai, kaip bolševikai ruošėsi karui, grasino Vokietijai ir kitiems kraštams, gyrėsi pasauli užkariausią, kaip karui prasidėjus bėgo iš Lietuvos, aprašykite ją baisias žiaurybes, kuriom degintos, nužudytos plėšimo. Aprašykite žmonių gaudynes, kas čekistus - gaudėsius vedžiojo ir idavinėjo mūsų žmones, kaip žmones kankinamai i vagonus, kaip šlydimi ir t- t-.

Buvusieji politkalinial, tremtiniai ir visi, kure tik esate buvę bolševikų budėlių nagose, aprašykite savo ir draugų kančias, kaip ir ir t- trūkote ir pan- Šios medžiagos ypač daug reikia.

Visi, čia suminėti, rašykite ne tik nurodytomis temomis, bet ir viską, ką tik esate žinoję, padaudami kuo daugiausia nuotykiu, įvykiu, faktu.

Labai reikalinga vergijos metu fotografijų — bolševikų rašytų dokumentų — atsiuskite- Panaudojus jas, grąžinsi arba perdėtoti Studijų Biurui ar p.

Rašydami, pažymėkite savo vardą bei pavardę, kur ir kada gimęs, kur dabar gyvenate ir kou verčiatės, o taip pat vardus ir pavardes, gimimo metus (ėjęu galima) ir verslus tu, kuriu dirbote, išgyvenimus aprašote.

Visą medžiagą prašom siusti šiuo adresu: Petras Dusetos, Vilnius, Žvėrynas, Liuharto 2, b. 6.

Knygos bus spausdinamos, kiek galima greičiau.

P. RUSECKAS

MES ŠYPSOMĖS..

MOKOSI IŠ TĖVO

Tėvas: Pinigai man nebetaip svarbu, bet kas galėjo mano parada padaryti?

Sūnus: Tai aš, tėveli, bet juk tu man liepei mokytis iš tavęs. Aš ir išmokau... pasirašyt.

❀❀❀

Jaunikaitis — Aš tikiuosi, kad neatsakysi priimti draugystėn idomų kavalierių.

Merginos — Labai prašom, jei tik tamsta mums tokį suleškosit.

❀❀❀

— Visi kalba, kad tamsta puikiai gyveni, nieko tamstai netrūksta. Sakyk, kuriuo būdu taip vertiesi?

— Leisk pirma tamstą paklausti: ar kartais nesi tardytoju tapęs?

DIDYBRIS

— Žmogus, už kurio aš tekėsiu, turi būti didvyris — sako ne pirmos jaunystės panelė.

— Taip, taip, norint tamstą vesti, tikrai reikia daug drąsos.

DOVANOS BROLIUI ARIUI

Mūsų Zosė turi brolį
Rytų frontė — savanorį.
Mėnesiai gal jau devyni,
Kai jis kaunas už tėvynę.

Kad nebūtų šalta žiemą —
Zosė nuneggė ne vieną,
Šiltą, švelnų, tartum pūką,
Sevo brolui megztinuką.

J. Tamas